

AMERIKANSKI SLOVENEK

PRVI SLOVENSKI LIST V AMERIKI

Geslo: Za vero in narod — za pravico in resnico — od boja do zmage!

GLASILO SLOV. KATOL. DELAVSTVA V AMERIKI I N URADNO GLASILO DRUŽBE SV. DRUŽINE V JOLIETU; P. S. DRUŽBE SV. MOHORJA V CHICAGI; ZAPADNE SLOV. ZVEZE V DENVER, COLO., IN SLOVENSKE ŽENSKE ZVEZE V ZEDINJENIH DRŽAVAH.

"Amerikanski Slovenec"
DELA ŽE
52
LET ZA SVOJ
NAROD
AMERIKI.

ŠTEV. (NO.) 143

CHICAGO, ILL., PETEK, 8. OKTOBRA — FRIDAY, OCTOBER 8, 1943

LETNIK (VOL.) LII.

Amerikanci se bližajo Rimu

NEMŠKA OBRAMBA OB VOLTURNI PREMAGANA

Alžir, Afrika. — Ameriške čete so zadnje tri dni dosegle važne uspehe na fronti nad Neapeljem ob reki Volturno, ki se nahaja kakih 20 milj severno od Neapelja. Kolikor dosedaj znano, so ameriške čete izsilile tri prehode preko reko Volturno in njih kolone prodirajo zdaj severno od reke v smeri proti Rimu, od katerega so oddaljeni le še 92 milj. Glavni cilj ameriških čet je zdaj mesto Formia in na to navzgor proti Rimu.

Angleška osma armada pa ima pomenljive nove uspehe v sredini in na vzhodni strani ob Jadranu. Angleži so od Fogije prodrli proti severu do blizu 50 milj in so včeraj zasedli mesto Termoli ob Jadranu in se bližajo Vasti in odtod navzgor proti Pescari, ki se nahaja kakih 35 milj severno. Odtod, kadar dosežejo to točko se jim bo nudila pot od vzhodne strani proti Rimu in če bodo časovno obe armadi uspeli bodo koordinirale skupen pritisk na Rim, ki proti dvema pritiskoma ne bo mogel vzdržati.

Da Nemci pričakujejo že v naprej, da jim Rima pred Zavezniškimi ne bo moč obdržati je dokaz že to, da Nemci zadnje dni že izropavajo Rim in vse količkej vredne stvari odvažajo iz Rima proti severu. Tako poročajo civilni ujetniki zadnjih dni. Najbolj nevarna za Nemce je osma angleška armada, če se ji posreči na hitro priti do Pescara, odkjer vodi proga v Rim in v sredini proti Aquili in Riefi, odkjer bi Angleži lahko vpadli Nemcem pri Rimu za hrbet. Da se bodo temu izognili je pričakovati skoro gotovo hitrega nemškega umika iz Rima. Tako bo boj za Rim tu v nekaj dneh.

Zavezniški letalci so v sredo uspešno bombardirali Brenner prelaz v Tirolah in poškodovali progo in uničili do 20 sovražnih letal. Iz Korzike poročajo, da so francoske čete otok popolnoma zasedle in da zadnji nemški oddelki so se podali.

POROČILA IZ DRUGIH FRONT IN DRUGE VESTI

Pearl Harbor, Havajsko. — Močan ameriški mornariški oddelek in oddelek letalstva je izvršil včeraj drzovit in nepričakovan napad na otok Wake v Tihem morju, ki se nahaja 2000 milj zapadno od Havajskega otočja in skoro isto daljavo od Japonske. Napad je vodil ameriški podadmiral Montgomery. Popolnih poročil še ni in mogoče je, da se bo skušalo otok zasesti. Napad na otok Wake se smatra kot prvi znak mogočne in obsežne zavezniške ofenzive v Pacifiku.

O položaju na ruski fronti poročajo iz Berlina, da so Rusi na treh krajih prišli preko reke Dnjeper. Rusi sami pa o tem molče in moskovsko poročilo celo omenja, da začasno ni nobene posebne spremembe na ruski fronti.

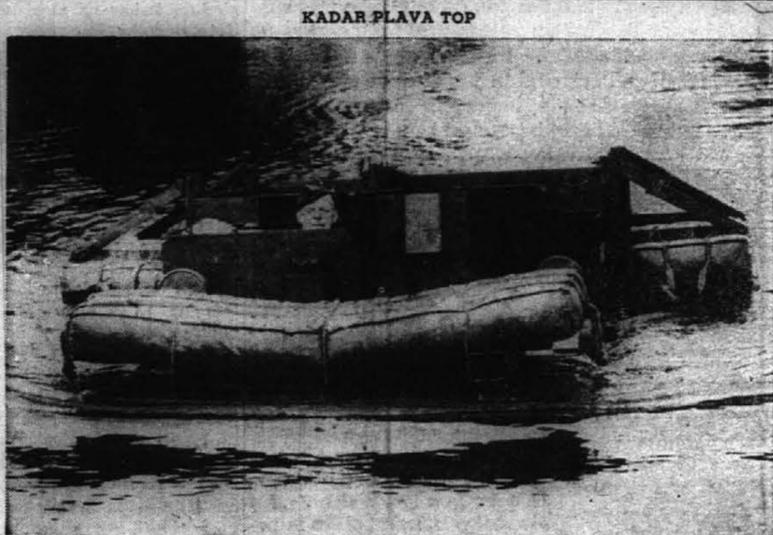
Na Kitajskem omenjajo poročila, da so kitajske čete zadržale japonsko prodiranje ob reki Jangtze. Na več krajih so Japonce celo vrgli nazaj. Drugače so lokalne praske na dnevnem redu.

ZVEZA SLOVENSkih ŽUPNIJ ZACRTALA SVOJE STALIŠČE

Chicago, Ill. — V sredo se je vršilo važno zborovanje Zveze slovenskih župnij v Ameriki. Na zborovanju so bili sledeči veleč. gg. duhovniki: Rt. Rev. Msgr. J. B. Ponikvar, Rev. Milan Slaje, Rev. M. J. Butala, Rev. Bernard Ambrožič, Rev. Aleksander Urankar, Rev. Edward Gabrenja, Rev. Francis Baraga, Rev. A. Baznik, Rev. R. Flajnik in Rev. L. Bogolin. Med lajki so bili: Mr. Jožef Zalar, Mr. Anton Grdina, Mr. L. Železnikar, Mr. M. Slana, Mr. F. Gospodarič, Mrs. J. Težak, Mr. John Zefran, Mr. John Terselich in Dr. James Mally in še nekaj drugih.

Zborovanje je bilo jako zanimivo in važno. Obravnavala so se vprašanja glede nadaljnega sodelovanja katoliškega dela slovenskega naroda pri SANSu in sprejeli so se tozadnji zaključki, o katerih se bo obvestilo vodstvo SANSa. Ugotovitev in določitev jasnega programa in stališča, na katerem je mogoče sodelovanje s SANSom, katoličanom je bilo nadvse potrebno. O vseh potankostih zaključkov bo SZŠ sama obvestila javnost ob primernem času.

Vi radi berete vesti iz drugih naselbin; drugi radi berete novice in dogodke v "Amerikanskem Slovenecu".

Zaklji napolnjeni s kapokom pomagajo obdržati na površju to težko nosilo za Brenov top, ko "plava" čez reko v Angliji. Sukajoče se tračnice služijo vojaku za krmilo.

JAPONSKE BRUTALNOSTI OB SOJA VES CIVILIZIRAN SVET

Washington, D. C. — Ameriške oblasti so izvedele pred par dnevi, da so Japonci v Južnem Pacifiku obglavili nekega ujetega ameriškega letalca, kar je proti vsaki mednarodni postavi. Takih metod se more posluževati le popolnoma neciviliziran sovražnik. Japonci so s tem dokazali, da so popolnoma divjaški in necivilizirani v takih ozirih in da je treba z njimi računati, kakor s popolnimi divjaki. Slučaj obglavljenja je prišel na dan, ko so Amerikanci in Avstralsci zavzeli Salamaua na Novi Gvineji in so našli tozadevni vojaško sodni zapisnik, v katerem so imeli Japonci zabelježen omenjen brutalni proces. Slučaj je omenil sam predsednik Roosevelt in izjavil, da za vse take brutalnosti, bodo Japonci odgovarjali po vojni in krivci za iste bodo strogo kaznovani.

ZANAŠALI SO SE NA ITALIJANE

Kairo, Egipt. — Angleži so se podali na drzno ekspedicijo, osvojiti si otoke Kos, Leros in Samos v Egejskem morju. Glede otoka Kos jim sreča ni bila mila; Nemci so jim ga pobrali ravno pred nosom. Angleži so se zanašali, da se bo razmeroma močna italijanska posadka borila na njihovi strani proti Nemcem, zato so poslali tja le majhno četico. Ko so prišli Nemci, se jim Italijani niso postavili nasproti, zato so Nemci zavzeli otok Kos, na katerem se nahaja važno letališče.

POSLANIKI V VATIKANU SEŽIGAJO URADNE LISTINE

London, Anglija. — Ker se bojijo, da se Nemci ne bodo ozirali na nedotakljivost papeževga imetja, ko bodo prisiljeni prepustiti Rim zaveznikom, diplomatski zastopniki v Vatikanu sežigajo zaupne listine. Tudi papežev državni tajnik Luigi Cardinal Maglione je sežgal listine, kjer je bilo popisano, kateri so papeževi poročevalci v Nemčiji.

KRIZEM SVETA

Alžir, Afrika. — Francoski Odbor za narodno osvobodjenje, ki upravlja francoska posestva v Afriki in drugod, je predvčerajšnjim proslavil zmago in osvobodjenje Korzike. Proslava se je vršila v vojaškem duhu s pozdravnimi streli in vojaškimi paradami.

Stockholm, Švedska. — Švedski list "Svenska Dagbladet" objavlja poročilo iz Budapešte, da je ameriška sedma armada, ki ji poveljuje general Patton preorganizirana in da se koncentrirajo na vzhodni obali Italije za invazijo Balkana. Udar zna priti vsak čas.

London, Anglija. — Poroča se, da v nemških restavracijah v Hamburgu morajo gostje polagati kot jamstvo 20 mark za namizni pribor kot vilice, žlice in nože. Gostje so restavracijam kradli in odnašali namizni pribor. Da se lastniki zavarujejo so nastavili zastavne cene, ki jih potem ko gost zapusti restavracijo gostu vrnejo.

Stockholm, Švedska. — Nizozemske mornariške oblasti v Angliji poročajo, da je nizozemski submarin Dolfin torpediral v grških vodah v Sredozemlju nemški transport in z njim vred uničil tudi dve barki za izkrcavanje čet.

New York, N. Y. — Pomanjkanje časopisnega papirja se bo začelo bolj in bolj čutiti, predvidevajo vodstva papirnic in razpečevalci papirja. Glavni vzroki so pomanjkanje delavcev in pomanjkanje transportacije. V prihodnjem letu je pričakovati splošnega skrcenja uporabe papirja.

New Delhi, Indija. — Angleški letalci so uspešno bombardirali Taungup v Burmi, kjer se spajate progi iz Irrawaddy in iz Akyabe. Ogenj, ki je nastal po zračnem napadu je bil viden do 50 milj daleč, pravi poročilo.

JUGOSLOVANSKI PATRIOTJE ZASEDAJO JADRANSKE OTOKE

London Anglija. — Jugoslovanski gerilci so v sredo popočili zasedli jadranski otok Lušinj, ki so ga dosedaj imeli Italijani in je važna postojanka pred vhomom v zaliv med istrjanskim polotokom in hrvatskim Primorjem, v katerem kotu se nahajata luki Reka doslej pod Italijo in jugoslovanska luka Sušak. Na otoku so partizani ujeli 258 Nemcev in nekaj orožja. Otok je važen za vojaške operacije v omenjenem zalivu in če pride do invazije v tem delu Jadrana bi Zavezniškom izbornu služil. To seveda, če bodo partizani sposobni istega obdržati za tak slučaj. Otok Lušinj je predstraža pred večjim otokom Crezom, ki je bil po zadnji vojni tudi v rokah Italije.

NESREČA V LABORATORIJU

Chicago, Ill. — V Orchid Laboratories na 1522 W. North Ave. je kemik Irving Bell v sredo delal neki kemični poskus, ki pa se ni posrečil, temveč je podrl pročelje omenjene dvonadstropne hiše in zdrobil šipe na vozni poulične železnice, ki je bil ravno takrat pred hišo. Imenovani kemik, ki se je sam nahajal v poslopju ob tistem času, je bil poškodovan, pa ne nevarno. Štirje potniki na vozni poulične železnice so dobili poškodbe, ko jih je obrezalo razbito steklo.

POLIO EPIDEMIJA PONEHUJE

Chicago, Ill. — V sredo v Chicagu ni bilo nobene smrtne žrtve za polio epidemijo in le dva nova slučaja obolevnosti sta bila priglašena, tako da je bilo do četrtkrat vsega skupaj 849 slučajev bolezni in 79 smrtnih slučajev.

AMERIKA DALA POSOJILO KITAJSKI

Čungking, Kitajska. — Predstavnik kitajske vlade je izjavil, da je vse urejeno glede posojila, \$200,000,000 v zlatu, ki ga bodo dale Zedinjene države Kitajski. Zlato je menda že na potu tja.

POROČILO, KI POJASNUJE RAZMERE V DOMOVINI

PISMO IZ LJUBLJANE Z DNE 22. MAJA 1943
(Izveček)

Objavlja P. Bernard Ambrožič OFM.

Ob razpadu Jugoslavije smo Slovenci dobili v Ljubljani svoj "Narodni Svet", ki je prevzel oblast in se s prigrasom obrnil na narod. Podpisniki proglašajo pravico, da so združene v "Narodnem Svetu" vse politične stranke, ki puščajo ob strani vse strankarske razlike, da bi bolj enotni in združeni lažje prebredli dogodke, ki se bližajo.

V "Narodnem Svetu" pa ni zastopana komunistična stranka. Pokojni dr. Natlačen, ki je bil predsednik "Narodnega Sveta", nam je povedal, da je bil prišel Boris Kidrič k njemu ponuditi sodelovanje komunistične partije. Zastopniki strank pa so to sodelovanje glasno odklonili. Utemeljili so svojo odklonitev s tem, da so mnogi člani komunistične partije v predprekratni dobi sodelovali s petokolonci in rušili državo, zato torej niso zaželjeni v "Narodnem Svetu", ki je bil organiziran predvsem iz nacionalnih razlogov.

Prekratna zgodovina sama je tudi polna primerov, da so se člani Partije (komunistov) postavili na čelo ljudskih sprevedov, ki so imeli namen priključiti nemškega okupatorja v deželo. Zbirali so podpise za (nemškega) okupatorja in organizirali obešanje zastav s kljukastim križem. Vse to so delali v duhu prijateljstva po pogodbi med Nemčijo in Rusijo. Imena teh izdajalskih komunistov so zbrana. Navedimo tu samo primer bivšega voditelja levičarske mladine ljubljanske univerze in poznejšega politkomisarja v partizanski vojski, jurista Stanka Bajuka, ki je doma iz Bele Krajine. Ta je s hitlerjansko zastavo v roki vodil spreved dolenjskih kmetov na nemško mejo.

In še en primer. V Sent Rupertu je komunist Ludvik Štrukelj gonil ljudi na javno zborovanje, ki ga je organiziral hitlerjanski grof Barbo, in zbral podpise za prošnjo, da bi Nemci zasedli tudi St. Rupert. Ob nastanku "Osvobodilne Fronte" je pa isti Ludvik Štrukelj organiziral sestanke po okoliških vaseh in vodil fanatično propagando za partizane. Aleksander Prah, sin gostilničarja iz St. Ruperta, je jezdil na konju z nemško zastavo v roki na čelu spreveda, ki je šel iz Bistricice proti St. Rupertu in manjfestiral za Nemce. Ob nastanku Osvobodilne Fronte je začel voditi sestanke in prehrano za partizane. Enako žalostni primeri so v drugih občinah.

Prišel je napad Nemčije na Sovjetsko Zvezo. Čez noč so naši komunisti postali iz prejšnjih prijateljev nacional-socializma njegovi sovražniki. Nemčija in Italija sta na okupiranem ozemlju začeli preganjati

komuniste. Da se ti izognejo usodi, ki je zadelja slovensko duhovščino in drugo narodno zavedno inteligenco že dva meseca poprej, so šli v nelegalnost in se umaknili v gozdove. V svoje osebno varstvo so pobrali pri ljudeh jugoslovansko orožje, ki so ga bili ljudje poskrili, in začeli organizirati oborožene krdele. Vzpredno z oboroževanjem teh oddelkov so razpredli mreže za organiziranje političnega gibanja, ki so ga nazvali "Osvobodilna Fronta". Narodu so po letkih sporočili laž, da so v "Osvobodilni Fronti" združene vse politične stranke in skupine ter da zato OF predstavlja "najvišjo narodno oblast", ki ji mora biti vsakdo pokoren.

V javnosti teh trditvev ni bilo mogoče pobijati od naše strani in sicer radi okupatorja, pa je zato ljudstvo dolgo verjelo to laž.

Drugi politični voditelji so se med tem sestajali bolj kabinetno in se sporazumevali za bodoči program. OF je pa "Narodni Svet" dosledno ignorirala ter vedno bolj nastopala kot edino narodno gibanje. Ustvarila je pojem "izdajalec", s katerim je začela temeljito opletati v svojih brošurah.

Kdorkoli dela proti "Osvobodilni Fronti" ali samo govori proti, in tudi se le pasivno zadržuje proti njej, je izdajalec, češ, da je s tem proti narodni oblasti in osvoboditvi, ki jo vodi OF. Vse take "izdajalce" da ima OF pravico kaznovati. Začele so se takozvane likvidacije.

Ker pa javnost, vsaj tista, ki je likvidirane ljudi poznala, ni smatrala golega odklanjanja OF za zadosten razlog usmrtnitve, so morilci naprtili svojim žrtvam še nove izmišljene in lažne zločine: Enim so očitali, da so se bili dali v kasarnah preobleči v italijanske uniforme in so izdajali Slovence; drugim so očitali, da so hodili izdajati na kvesturo; tretjim, da so Italijani hodili k njim na dom; četrtim, da so bili enostavno v službi okupatorja, itd. Likvidacije so prebricale slovenskega človeka, da OF svojo oblast kruto resno jemlje, kakor do takrat pri nas nismo bili vajeni. Razumljivo je, da je razglasil dne 27. avgusta 1942, ki je bil po Ljubljani nalepljen in po deželi razstrošen, imel svoj učinek in je mnogim pognal strah v kosti.

Politično je OF pridobivala predvsem v Ljubljani in po večjih trgih. Podočeljski fantje, ki so bili organizirani v prosvetnih organizacijah, se pa niso odzivali pozivom partizanov. Kakor so si mnogi, ki poznajo razmere, edini v svojem mnenju, se to radi tega ni zgodilo. (Nadaljevanje na 5. str.)

AMERIKANSKI SLOVENEČ

Prvi in najstarejši slovenski
list v Ameriki.
Ustanovljen leta 1891

Izhaja vsak torek in petek.

Izdaja in tiska:
EDINOST PUBLISHING CO.
Naslov uredništva in uprave:
1849 W. Cermak Rd., Chicago
Telefon: CANAL 5544

The first and the oldest Slovene
Newspaper in America.
Established 1891

Issued every Tuesday and Friday.

Published by
EDINOST PUBLISHING CO.
Address of publication office:
1849 W. Cermak Rd., Chicago
Phone: CANAL 5544

Narodnina:	Subscription:
Za celo leto \$4.00	For one year \$4.00
Za pol leta 2.00	For half a year 2.00
Za četrlet 1.25	For three months 1.25
Za Chicago, Kanado in Evropo:	Chicago, Canada and Europe:
Za celo leto \$4.50	For one year \$4.50
Za pol leta 2.25	For half a year 2.25
Za četrlet 1.50	For three months 1.50

Dopisniki so prošni, da dopise pošljejo vedno malo prej, kakor zadnje ure predno je list zaključen. Za torškovo številko morajo biti dopisi v uredništvu najkasneje do petka zjutraj prejšnji teden. Za petkovo številko pa najkasneje do srede jutra. — Na dopise brez podpisa se ne osira. — Rokopisov uredništvo ne vrača.

POZOR! Številke poleg našega imena na naslovi strani kažejo, do kdaj je plačana vaša naročnina. Prva pomeni mesec, druga dan, tretja leto. Obnavljajte naročnino točno.

Entered as second class matter, June 10, 1943, at the post office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

CERKEV IN DRŽAVA

O odnošajih med cerkvijo in državo se je porabilo že mnogo črnila. Odnosaji bi bili lahko vedno pravilno in pravično urejeni, pa mnogokrat niso bili. Marsikje še danes niso. Kaj so vzroki? Človeške slabosti. Teh je pa mnogo.

Tekom tisočletij so se sklepali razni dogovori med cerkvijo in državo. Toda ob vrsticah se preobratih so se spreminjale vedno tudi razmere, ki so prinašale s seboj različne spremembe. V raznih dobah so se pojavljali samopašni ljudje, prav podobno kakor sta se pojavljala v sedanjih dobi pred par leti Mussolini in Hitler, ki so vsiljevali in uveljavljali svoje nazore in prepričanja, ki niso bila v skladu z božjimi postavami. Cerkev kot božja ustanova na zemlji, z jasnimi in določenimi postavami za pošteno življenje na zemlji, je kot čuvarica morale bila primorana svariti pred zablodami raznih ideologij. Samopašni diktatorji pa hočejo biti najvišji predstavniki v vseh ozirih in kakih svaril ali pouka ne sprejemajo. In tako so bile velikokrat težave med cerkvijo in takimi oblastniki v premnogih deželah, kakor so še dandanes.

Pred srednjim vekom in v srednjem veku in še v poznejših časih, skoro prav do konca devetnajstega stoletja, so bile po raznih deželah take socialne razmere, da je bilo na mestu in v redu, če sta država in cerkev v raznih deželah vozili skupaj. V srednjem veku so bili podporniki cerkve večinoma veleposestniki. Mali ljudje niso imeli še takih socialnih pravic kakor dandanes in od njih ni bilo pričakovati podpore. Ker se je bogastvo stekalo od dela malih ljudi veleposestnikom, grajsčakom in drugim takim imetnikom, so naravno bili dolžni skrbeti za vzdrževanje cerkve za ljudi. Tako je šlo pozneje tudi po raznih državah; ker se je vse stekalo v državne blaginje, da je bila država dolžna skrbeti za vzdrževanje cerkve.

Največja nevarnost pri tem je bila, da so samopašni vladarji in oblastniki vedno hoteli izrabljati cerkev in jo imeti za neko dečko, ki naj služi v prvi vrsti njim, potem šele narodu. Začeli so se vtikati v cerkvene posle in če so jih cerkveni predstojniki opozorili, da to ne spada v njihova področja, pač pa le strogo v cerkveno področje, je bila takoj zamera in sledilo so bojkoti in preganjanja.

Radi teh človeških slabosti največkrat ni dobro, da bi morala biti cerkev odvisna glede vzdrževanja od države. Seveda, dokler je vse v redu in vlada sporazum, je cerkvi veliko pomagane, ako država z njo v tem oziru sodeluje. Toda dogodki iz zgodovine pričajo, da se kaj radi pojavijo spori v gotovih slučajih in nasprotstva nastanejo. V novejših časih cerkev veliko boljše izhaja, če deluje popolnoma neodvisno od države za svoje božje poslanstvo na zemlji. Za zgled imamo lahko našo Ameriko. Tu je cerkev popolnoma ločena od države. Neodvisno deluje za svoj namen in ji ni treba molelovati za naklonjenost državnih funkcionarjev, kar je mnogokrat prisiljena tam, kjer je odvisna od države. Bolj odkrito in javno lahko nastopa in povdarja dolžnosti države za socialno skrbstvo in druga skrbstva, kakor bi drugače. Ljudstvo pa, ki podpira cerkve, in na svoje cerkve tu bolj ponosno kakor pa v deželah, kjer mu država vzdržuje cerkve. Tu se ljudje zavedajo, da je to, kar sami vzdržujejo, nekaj njihovega, in ta zavest jih dela bolj zavedne in bolj močno prepričane vernike, kakor bi bili drugače.

S tega stališča izgleda, da bo za Cerkev v bodočnosti boljše, ako se Cerkev in država ločita povsod. Veliko spоров in preganjanj se bo prihranilo marsikje.

Posebne zglede nudijo take dežele, v katerih je več raznih cerkva, n. pr. v Jugoslaviji. Vodilni cerkvi tam sta katoliška in pravoslavna. Srbi so pravoslavni in imajo celo kralja za nekega vrhovnega pokrovitelja svoje cerkve. Ker je pri vladi vedno okrog 70% Srbov, je kajpada uživala privilegije pravoslavna cerkev. Da ni moglo priti do nekega pravičnega konkordata s katoliško cerkvijo, je znano, kdo je bil vzrok. Ni mesto tu, da bi o tem razpravljali na drobno in dokazovali. Stvari so pa segale še na narodna in

politična polja. Pravoslavni so si lastili patent na jugoslovanstvo. Katoličane so proglašali bolj Rimu vdane kakor jugoslovanstvu. Očitki so padali pogosto, seveda krivično.

V Rusiji je bila pravoslavna cerkev prehudo v službi državi. Pa ni moglo biti drugače. Carji so bili njeni poveljarji in car je bil tudi poveljar in vladar države. Zato je naravno, da so ruski carji imeli vedno vpreženo cerkev tudi v politični državni voz. Ruski duhovniki so bili pač vzgojeni podložniki carjev in so se za carje in njih politiko prav tako izpostavljali, ali pa še bolj, kakor za namene svoje pravoslavne cerkve. V tem je dosti krivde in razlogov, da so bili pravoslavni duhovniki za svoje napake tako kruto preganjani, kar je iz vsakega stališča vredno vse obsodbe. Omenjamo jih le, ker kažejo vzroke za razne pojave, ki nastanejo v takih slučajih.

V bodoči Jugoslaviji, kakoršna že bo, bo prihranjenih mnogo bojev in sitnosti, če bodo pravilno uredili odnose med državo in cerkvijo. Seveda, vladati bo morala stroga pravičnost do vseh cerkva in ver enako; ne bo smelo iti zopet po starem tiru, da bi vlada dajala eni cerkvi več privilegijev kakor drugim. Nam se zdi, da bi versko življenje tam postalo močnejše v takem neodvisnem redu cerkve do države, kakor je bilo do sedaj. Kajti komur je kaj za cerkev, bo zanj tudi rad žrtvoval in jo pomagal vzdrževati. Pleve pa so bile pleve do sedaj in bodo za naprej, in če jih odnese veter in sapa, ni nikjer posebne škode.

DO CILJA, KI JE EDEN PO DVOJNIM POTIH

Piše Anton Grdina

Cleveland, O.

Od začetka sem zagovarjal dvojno pot. Nikar nas ne skušajte spraviti vse pod en dežnik, kar je nemogoče. Toda za en cilj pa lahko vsi delujemo, za glavno načelo, namreč, da se domovini kot taki pomaga do zopetnega ujedinjenja in da se jo oprosti tujih gospodarjev; za to smo z dušo in telesom vsi. Za ta cilj pa bi lažje in uspešneje sodelovali vsak v svoji skupini med svojim narodom, delegacija teh skupin nas pa lahko zastopa v nastopih, kjer bo potreba, v centrali.

Na tak način bi bil narod pravično zastopan, nikakor pa ne na način, kakor se je pokazalo do sedaj, ker zastopstva za katoličane, ki so v veliki večini, ni bilo. In pisarjenje gotovih oseb ni obetalo ničesar prida za katoliške lajke, ne za duhovnike; slednji so pa narodov najboljši zaupniki in voditelji.

Po dvojni poti, ali z drugo besedo: dvojna moč bo dosegla več kakor dvakrat toliko. SANS, ki je že organiziran, naj gre za ciljem, kakoršnim hoče, je njegova zadeva. Katoličani pa naj imamo tudi svojo prostost, da lahko si izvolimo svoje voditelje ali zastopnike, ker tvorimo velik del našega naroda. Temu primeramo bomo našim zastopnikom dali smernice za čas, kadar bo potreba, da nastopijo skupno s SANSom.

Le na ta način bo šlo narodno delo lahko zadovoljivo napreduje do uspešnega cilja in pravičnega zastopstva celega naroda.

Tako naj bi storili še ostali bratje, Hrvati in Srbi. Tudi med njimi ni sloge. Vzrok bo ravno ta, ker ni narod v splošnem zastopan v celoti po zastopnikih, ki imajo zaupanje pri narodu. Kakor hitro bo to rešeno, bo zavladala sloge med vsemi Jugoslavi in uspeh bo mogoč.

V tem sem pojasnil svoje mnenje v kolikor morem poznati razmerje med nami Slovenci in poznati razmere s bratovi Srbov in Hrvatov, saj se nahajam v javnem življenju med njimi že 40 let. Nihče drugi ne more reči, da je imel več skunje v medsebojnem jugoslovanskem življu z družinami vseh treh skupin, kakor jih je imela moja malenkost in to v gospodarskem oziru, ko so družine

potrebovale sobratskega sodelovanja, bilo to v njihovih največjih ali pa najtežjih dnevih. Številno jugoslovanskih družin, ki sem imel z njimi opravka, gre že v številne tisoče. Za to tudi vem, zakaj pišem ta pojasnila, ko vidim, kako se povzpenjajo na prva mesta taki, ki o narodu in življenju med narodom niti pojma nimajo, štirideset let dnevne skušnje mi narekuje to, kar je zgoraj omenjeno. Razen tega pa so moje besede podprte tudi z mojimi deli za jugoslovanstvo.

ZLATA POROKA IN SKORAJSNJA ŽALOST

San Francisco, Calif.

Draga prijateljica Mr. in Mrs. Znidariš v Soudanu, Minn.: Jaz, Anna Stephan iz San Francisca, Calif., želim napisati par besedi in predvsem Vama častitam, ker sta dočkala 50-letnico poroke. Dobro izgledata na sliki in se tudi postavita s tolikimi otroci. Malokdo se more tako postaviti, kakor se vidva. Vredna sta, da bi dočkala diamantno poroko. Pri tej priliki častitam tudi Bruletovim in Stefančevim in Pavlovim.

Moj mož in jaz sva tudi imela najino 50letnico letos 17. aprila. Midva sva bila tisti čas poročena kot Vi drugi; č. g. Buh so tudi naju poročili. Tako je pet parov v istem letu dočkalo 50-letnico, vseh pet iz iste naselbine, Soudan, Minn. To je gotovo vredno, da pride v javnost. Mislim, da je ni nobene druge slovenske naselbine, ki bi se tako postavila. Vredna je, da bi se njeno ime zapisalo v zlatih črkah.

Najina 50-letnica je prišla ravno na svetlo coboto. Ravno takrat zaradi postaja ni bilo mogoče nič posebnega prirediti in tako so rekli č. g. Vodusek, naj počakamo do prve nedelje v maju. Obhajali smo torej 50-letnico 1. maja. Imeli smo tako veliko domačo gostijo, da je bilo boljše kot sama očet. Tudi smo imeli tako velik in tako lep "wedding cake", da takega še nisem videla. Dvorana je bila polna naših znancev in prijateljev in naše družine. To je bilo veselje, da smo se še naslednje jutro in še celi dan veselili. Ali žalibog, za velikim veseljem je prišla še večja žalost, tako da je ni moči popisati.

Moj nad vse ljubljeni mož nas je moral kmalu po tistem zapustiti kar nenadoma. Živel je dva meseca in pet dni po nanjini zlati poroki. Preteklo je bi-

lo že sedem let, odkar se je poročil v avtomobilski nezgodi. Takrat je le malo manjkalo, da ni umrl. Šel je v mesto po opravkih, pa ga je nekdo pozval, da bi se peljal z njim. Šel je, saj ni mogel vedeti, da je šel v svojo nesrečo. Voznik je vozil prehitro. Pri nekem rudniku se je kara zaletela v nasip. Moj mož je šel z glavo skozi "windshield". Od tistega časa ni bil več zdrav in se mu je večkrat zvrtilo v glavi; če se ne bi hitro zagrabil za kaj, pa bi padel. Tako je šlo tudi zadnji dan njegovega življenja; z nabiti je padel oni dan in se pobil. Nihče ne ve, kaj je bilo, da ga je tako hitro pobralo od nas. Bog mu daj večni mir in pokoj, njegovi duši pa naj sveti večna luč.

Imel je lep pogreb. Vse je izgledalo kakor na zlati poroki. Zato se zahvalim vsem mojim zetom in hčeram, ki so se toliko trudili in delali, samo da so naju razveselili, in njihovim otrokom, ki so tako zmeraj veselili mene in svojega starega očeta. Bog Vam poplačaj.

Zdaj se pa lepo iz mojega žalostnega srca s svojim sinom in celo rodbino zahvaljujem vsem našim prijateljem in znanecem, ki so nas obiskali in darovali za našo 50-letnico in potem spet za tolike vence. Je bil velik oder, pa je bil poln; tako je izgledalo, kakor da je park. Iz tega se vidi, da je bil moj mož pripravljen med našimi rojaki. Bili smo tukaj samo tri leta, pa je imel dosti prijateljev, ki žalujejo za njim. Kdor je zvedel za njegovo smrt, vsak misli, da je škoda takega človeka izgubiti. Ali ni se dalo pomagati. Oni dan, ko je bil pogreb, je bilo pet drugih sprevedov na pokopališču; seveda to je veliko mesto.

Tudi vreme imamo čudno. Dva ali tri dni je vroče, da je za zgorjeti, zdaj je pa, kakor da bo božič, zimsko vreme; megla je tu zmeraj. Draginja pa taka, da je ni moči popisati, pa se še ne more dobiti dosti reči. — Z Bogom.

Mrs. Anna Stephan.

PALANDECHEV JUGOSLOVANSKI GLASBENI FESTIVAL

Chicago, Ill.

Kakor je bilo že poročano, se bo Palandechev letni jugoslovanski glasbeni festival vršil letos v Ameriško-Češki Dvorani, 1436 W. 18th Street, v nedeljo popoldne in zvečer, 10. oktobra. Glasbeni program se bo začel ob 2:30 popoldne in se bo nadaljeval celo popoldne. Na programu bodo tudi slovenske točke. Nastopili bodo poznani talentirani Plutovi trojčki; Tomaž Cukale, priljubljeni slovenski tenorist; nadalje znana člana prejšnjega Prešernovega kvarteta, Frank Gradišek in Tim Prelesnik, v dvospevu slovenskih melodij.

Čehoslovaški Sokol iz Chicago bo nastopil s čehoslovaškim ljudskim plesom, ki je bil prenešen sem iz Čehoslovakeje leta 1938. Sestnajst čeških lepotic bo plesalo ta ples, ki je sestavljen iz ljudskih plesov iz raznih okrožij v Čehoslovakeji. Kjerkoli so dozdaj nastopili z njim, povsod so želi izredno priznanje. Sedaj bo prvič, da bodo predstavljali ples pred občinstvom, ki ni čehoslovaško.

Razen tega bodo nastopili na programu tudi plesalci in plesalke jugoslovanskega kluba Javor in plesali razne srbske kolo ples; plesa bo Rose Arbanas, priljubljena jugoslovanska operna pevka; John Barich, mogočni koncertni baritonist; Miss Helen Kovacich, popularna akordionistinja; Miss Marianne Goykovich, odlična "baton twirler", in tamburaški orkester bratov Popovičev. Najnovejši srbski kolo iz Savinove odlične opere "Devojka iz Sandjaka", ki je tako lepo v Blackstone zadnje nedelje v Blackstone gledališču, nam bo poda-

la ista skupina umetnikov, ki ga je plesala zadnje nedelje v operi pod vodstvom Rudolpha Ganz. Vstopnina za ta jugoslovanski glasbeni festival, za katerega se jugoslovansko ljudstvo v Chicagi vsako leto zelo zanima, je samo 50c.

Poročevalec.

DRUŽABNI VEČER KLUBA "LJUBLJANE"

Chicago, Ill.

Na podlagi sklepa zadnje seje Kluba "Ljubljane" se bo vršil v soboto večer 9. oktobra družabni večer za člane kluba v prostorih slovenske restavracije in gostilne Mr. in Mrs. Antona Golenko, na Blue Island Avenue in Paulina Street ob 8. uri zvečer. Vsi člani so vabljene, da se tega družabnega sestanka udeležijo. Na tem sestanku se bodo razdelile tudi vloge za igro, ki jo bo priredil klub v letošnji sezoni. Imeli bodo tudi kratko sejo glede prireditve. Pridite gotovo vsi in bodite točni, da se program ne bo zakasnil.

Na svidenje na družabnem sestanku v soboto večer!

Odbor.

O ŽGANCIH IN VINSKI TRGATVI

San Francisco, Calif.

Moja torba za novice se je to pot hitro napolnila, predvsem zato, ker sem se zadnjič pohvalil, kako izvrstno znam pripraviti različna jedila. Sedaj sem dobil nešteto ponudb, da bi šel za kuharja. Pa je vedno ena in ista storija — dolge ure pa malo plača. Pa sem rekel, nak, po toliko letih izkušanj v kuhinjski umetnosti, ko znam poleg navadnih vsakdanjih jedil pripraviti tudi jedila svetovnega slovesa, kakor na pr. madžarski gulaš, paprikaš, francosko bujo, pa tudi kitajski čop sui mi gre zadnjih par let že dobro od rok. Pa da bi šel kuhat za malo plačo! To me je pa že tako razpalilo, da sem se pred kitajskim mandarinom v lepi kitajščini — jam sing, lok sui — prav krepko pridružil, da se bom držal svojega posla kot reporter.

Ko takole študiram različna jedila, pa se malo pomudim pri žgancih, ki jih Slovenci vika-mo. Italijani rečejo polenti ona; Rumuni rečejo mamaliga, kar je tudi ona; mi Slovenci pa pravimo žgancem vi, morda zato, ker so bili vsak dan, včasih, še po dvakrat, na mizi, pri nas gozdarjih in šumskih delavcih pa celo po trikrat.

Ravno tam se je začela moja kuhinjska karijera. Naše dobre ženske sicer mislijo, da skuhajo izvrstne žgance, pa včasih ni podobno ne močniku ne žgancem. A kadar jih jaz skuham, oh, boy, to so vam taki kot smo brali v knjigi, ki jo je bila izdala Družba sv. Mohorja o priliki petdesetletnice vladanja cesarja Franca Jožefa. Tam je tudi napisano, kako je ta cesar enkrat prišel v Cerknico na lov, pa so mu neka mati — ime sem že pozabil — skuhal take žgance, da so se kar v ustih razpisali in raztopili, tako so bili rahli. Večkrat si mislim, ej, ko bi mu jih bil jaz skuhal, to bi si bil Francelj zadovoljno gladal svojo častljivo brado! Enkrat o priliki bom opisal umetnost kuhanja žgancev, oziroma bom priobčil predpis, kako je treba z njimi ravnati.

Zdaj pa še malo lokalnih novic. Kot znano, je tukajšnji izobraževalni klub Slovenija priredil vsako leto običajno vinsko trgatev v korist svoje čitalnice itd. Letos je to prireditve prepuštil vsem slovenskim družstvom v San Francisca, da skupno sodelujejo in skupno priredijo omenjeno vinsko trgatev, od katere bo ves čisti dobiček šel samo za pomoč naši revni in teptani Sloveniji, oziroma tamkajšnjim revežem.

Rojaki iz S. F. in okolice, na (Nadaljevanje na 5. strani)

DOGODKI

Med Slovenci po Ameriki

Mrs. Frank Petach umrla

Sartell, Minn. — Dne 24. sept. je v St. Cloud bolnišnici po zelo dolgi in mučni bolezni za rakom in večkratni operaciji umrla Mrs. Frank Petach, stara 68 let. Pogreb se je vršil 27. sept. v Sv. Štefan v Brockwayu s slovesno sv. mašo, ki so jo darovali č. g. John Trobec. Pokojna je bila članica društva št. 117 Bratska zveza. Dolgo let je bila narodnica Am. Slovenca in Ave Marije. Doma je bila v Hlebeah, fara Lesce na Gorenjskem. V Ameriki je bivala nad 40 let. Tukaj zapušča žalujočega soproga Franka. Naj v miru počiva in večna luč naj ji sveti. — J. B.

Vinska trgatev

Chicago, Ill. — V nedeljo 10. oktobra bo za Šentštefančane dan, ko jim bo dovoljeno krastiti, seveda samo v šolski dvorani, in sicer razno sadje in kar bo še drugega obenešnega pod stropom. Zadnja leta so pokradli in odnesli tudi sodnike in celo samega g. župana, čeprav ti niso bili obešeni pod stropom. Vendar bodo tam tudi možje postave in njihovemu bistremu očesu nobena stvar ne bo ušla. Zadnjič so ljudje tudi "polica-je" pokradli, za kar je zločince zadela silno ostra kazen. Tudi lepe viničarke bodo tam, ki bodo ljudi zapeljevale, naj kradejo, potem jih pa hitro ovadi-le. Pa se lahko zgodi, da bodo letos ljudje še viničarke pokradli.

Vinska trgatev je najlepša zabava v celem letu. Takrat se vedno srečamo tudi z rojaki in rojakinjami, ki žive proč od Sv. Štefana, to je na severni in južni strani, ali pa zahodno, v Ciceru in Berwynu. Želimo in upamo, da bo tudi letos tako. To soboto zvečer in v nedeljo popoldne so vsi povabljeni v dvorano, k igri pri malih mizicah — drugega bazarja letos ne bo — v nedeljo zvečer pa k vinski trgatevi.

Poročnik Cankar ranjen

Waukegan, Ill. — Poročnik obrežne straže Slovenec Frank Cankar, doma z 661 So. Utica Street, sin Mrs. Josephine Pod-boy, je bil ranjen v službi v severni Afriki. Pismo, ki ga je prejela mati omenja, da je bil ranjen v mesecu juniju v nogi. Ozdravil bo vsak čas in bo zapustil bolnišnico pravi poročilo. Njegov brat Matt Cankar služi tudi v ameriški mornarici in se nahaja pa nekje v Južnem Pacifiku.

Smrtna kosa v Waukeganu

Waukegan, Ill. — Tu je preminul 22. sept. rojak Anton Debevec, z 1200 Adams Street v North Chicago, Ill., v starosti 58 let. Doma je bil iz St. Petra na Krasu, odkoder je prišel v Ameriko pred 40 leti. Podal se je v Rochester, Minn., da bi bil operiran, a je bil preslab za operacijo in je 22. sept. umrl. Bil je pripeljan nazaj in pokopan tukaj. Zapušča žalujočo ženo in dva sina in eno hčer. Starejši sin je pri vojakih in je prišel za pogreb domov. Pokopan je bil iz cerkve Matere Božje na Ascension pokopališču. R. I. P.

Nesreča na farmi

Willard, Wis. — Pred dnevi se je težko ponestril mladi Ralph Debevec, študent, ki je pomagal očetu na farmi. Veriga mu je potegnila roko v stroj, ki mu je bila tako zmečkana, da so mu jo morali odrezati nad zapestjem.

SIRITE "AM. SLOVENEČ"!

KAJ SE MORDA PRIDE V TEM SVETOVNEM KONFLIKTU?

Na svetu ni nič stalnega. Zvijčenje in njegove okolnosti se stalno spreminjajo. Spreminjajoče življenje spreminja tudi politiko držav in narodov. V tem pravcu je treba vedno gledati v bodočnost in le na teh praveh je mogoče pravilno soditi pojavljajoča se znamenja, ki nastajajo v svetu.

Ni še dolgo tega, ko smo govorili nekaj o morebitnostih, ki znaajo nastati v političnem svetu! Kdor točno opazuje, mora videti že vsa znamenja, ki jasno kažejo, da se morajo že tudi Nemci pri vsej svoji zagrizenosti in ošabnosti zavedati, da so tudi to vojno že zgubili. To je že skoro gotovo. Da nadaljujejo z borbo, je razlog le ta, ker njihova pretkanost in zavajalnost išče najboljše izhoda za nemštvo. To morda lahko še v gotovi meri najde s tem, da dobi Nemčija najboljše pogoje, ki jih bo mogla. Morda Nemci ne bodo uspeli pri tem čakalju na "najboljše pogoje", ki so mogoči. Kakšni pa naj bi bili ti "najboljši pogoji", ki bi bili mogoči? Well, za zločinca, ki stoji pred poroto, so n. pr. take možnosti, da ga porota ali obsodi na smrt, ali pa le na do smrtne ječe, ali pa na dolgotrajno ječo. Najslabša je smrt, ker z njo se vse konča. Dostmrtna ječa je tudi huđa, pa je že boljša, kajti dokler je življenje, je upanje. Dolgotrajni zapor je za zopet boljši kot prvo in drugo. Take možnosti so za Nemce in edino te lahko pričakujemo, drugih ne. In naravno, da bodo rajše krenili tja, kjer bodo videli, da so možnosti boljše kakor drugje. Za to gre Nemcem. Nemci so prekanjeni, kakor smo že večkrat omenili. In šli bodo tja, kjer bo več upanja.

Churchill in Roosevelt sta odločno povedala, da najprvo se morajo Nemci brezpogojno podati, predno se bo govorilo dalje. Stalin, v imenu Rusije, je le trdo povedal, da bodo Rusi poglani sovražnika z ruske zemlje. Kaj več ni povedal. Kaj bo v tem oziru dosegla in razglasila konferenca, ki se ima v kratkem vršiti v Moskvi med Anglijo, Ameriko in Rusijo, še ni znano. Ali bodo napovedali nekaj enotnega, ali ne, moramo počakati, da se pokaže.

Stalin dosedaj ni rekel glede skupnega cilja vseh zaveznikov še ničesar, kar bi ga obvezovalo za kako skupno akcijo. Molči. In njegov molk je skrivnosten. Ukini je kominterno, pa svet je mnenja, da le zato, da je Nemcem vzvil iz rok orožje, da ne morejo bobnati o ruskem komunizmu. Partizanske edinice pa so aktivne po vsej Evropi in od nekod dobivajo navodila. Odkod?

Slovani se med tem navdušujemo za slovanstvo in vidimo v Stalinu nekakega rešitelja slovanstva. Ali bo on rešitelj slovanstva? Sam ni Slovan. To ni tak zadržek. Glavno je, je li njemu na tem, da zbere pod krog ruskega vpliva in varstva Slovane? Ali mu je le za to, da ustvari in zavaruje krog in krog veliko komunistično državo? Kdo mu vidi v srce in kdo točno pozna njegove misli? To so vprašanja, na katera ni moči dati natančnega odgovora.

Kar se tiče slovanstva upanja v Stalinu, ni to nič slabega, dasi morda od tega upanja ne bo nič drugega, kakor le kislno razočaranje. Pri Stalinu se znaajo Slovani uračunati, pri Rusiji se ne bodo, ker Rusija je in bo slovarska, če tudi je v tem oziru periodično pasivna, pa bo zopet aktivna, ker Rusija je slovarska, neglede kdo jo vodi danes in kdo jo bo vodil jutri. Rusija, danes lahko še taka ali taka, bo v bodočnosti slovan-

ska, ker po krvi, srcu in naravi je slovarska. Od slovanstva stopimo na svetovno pozornico. Kaj se kaže tu? Razglejte se. Postavite predse zemljevid in glejte. Malo manj kakor polovico sveta poseduje Rusija. Od Gdanskega in Benetk pa tja do berinskih ožin pri Alaski sega ruska zemlja. Več kakor 12 tisoč milijard suhe zemlje se razprostira v dolžini. Ves ta teritorij nima in ni imel doslej ene same večje praktične luke ali izhoda na svetovna morja. Sibirija, najbolj bogata zemlja na raznovrstnih rudah, je s tem zapostavljena. Bila je v takem stanju stoletja. Ali bo še za naprej? In vsa evropska Rusija, ali ima en sam res pošten in praktičen izhod na morja? Išcite ga. Za vsak narod so skrbeli, da je imel dohode od morja. Par milijonov Madžarov je imelo Reko in vse pravice nad Hrvaško do prve svetovne vojne. Le za dvesto milijonov Slovanov se ni zanimal nihče. Zakaj ne? Najbrže zato ne, ker se sami niso zanimali dovolj zase.

Sodi o tem kakor kdo hoče, eno je gotovo, da sodobna Rusija, pa bodi taka ali taka, ima in mora imeti glede tega neke načrte. Ali jih je že povedala? Za Rusijo je za enkrat merodajen njen predstavnik Stalin. Ta ni še ničesar povedal glede tega. Ali je brez načrta glede tega? Težko. Počakajte, da potegne iz svoje pipe in privihne svoje brke. Počakajte še, da užene Nemce, kakor želi in hoče. Kaj mislite, da bo povedal? Povedal bo nekaj, kar v Londonu z največjo nestrpnostjo pričakujemo, dasi so pri tem hladni in mirni. Njegova beseda bo najbrže nekaj ultimatum: Rusija hoče na sonce, fantje. Tole pa tole hoče...

Stalin glede tega doslej še ni odprl svojih ust. Previdno molči in gleda. Morda svojih ust v tem oziru ne bo odprl niti na tem prihodnjem moskovskem sestanku. Odprl pa jih bo, ko bo ruska vojska opravila z nemško silo.

Za Stalinom tekajo že sedaj in si prizadevajo, da bi ga dobili za razgovor, kajti njegov molk je res skrivnosten, skrivnosti pa marsikomu delajo težave.

Vprašanje Daljnega vzhoda in vprašanje borbe proti Japonski je odvisno od ugodnega sporazuma med Zavezniki in Rusijo. Evropsko vprašanje bo moralo biti rešeno vsaj v principu preje, nego vprašanje Daljnega vzhoda. Zgleda pa, da bo Rusija imela glavno besedo pri obeh vprašanjih. Kdor bo dočkal, bo videl. —n.

UTRINKI

Starih šeg ni treba vseh zatrejeti, novih pa ne vseh sprejeti. — Vse novo ni dobro, vse staro ni slabo.

V kraju, kjer kmetov pri sončnem izhodu na polju ne srečaš, jih najdeš gotovo pri sončnem zahodu v krčmi.

Kmet blizu mesta ima vse napake kmeta in meščana.

Modri prevdari, predno govori, tepec govori ter potem prevdarja, kaj je govoril.

Bolje, da vol od glada pogine pri hiši nego pa miš.

Praznega skednja se miš hitro naveliča.

Stolpe merimo po njih sencih, velikaše po njih zavistnežih.

Zima ujeda brez zob.

RDEČI KRIŽ VEDNO NA SVOJEM MESTU

Prvo toplo hrano, ki so jo ameriški vojaki zavžili, ko so pristali na Kiski v Aleutskih otokih. jim je pripravil Rdeči križ.

TO IN ONO IZ ŽIVLJENJA IN SVETA

OLAJŠAVE ZA PRALNICE

Urad za upravo cen in plač je pooblastil pralnice, da jim ni treba več prišiti odtrganih gumbov na spodnje perilu in nočno obleko, cene pa lahko ostanejo po starem. Ta nova odredba bo posebno zadela nekatere pečlarje, ki niso priročni s šivanko ali pa nimajo nobene take prijateljce, ki bi jim lahko pomagala. Morali si bodo privzovati spodnje hlače s kosom vrvice ali jih pa spenjati z zakriviljenim žebelnjem. Nekateri si bodo pomagali kar z žvečilnim gumijem. Na srajce morajo pralnice še vedno prišiti odtrgane gume. Gotove olajšave so jim dovoljene tudi prlikanju ali peglanju, to vse zato, ker primanjkuje delavcev.

BONDI ZA BOMBARDIRANJE BERLINA

Zakladniški tajnik Henry Morgenthau Jr. računa, da stane razdejavanje Hamburga \$346.000.000, popolno uničenje Berlina pa bi stalo šestkrat toliko. Stroški za razdejavanje Berlina bi toraj znašali približno \$18.75 na vsako posamezno osebo v Z. D., to je kupno ceno za en \$25 vojni bond. Če samo razbitje Hamburga stane vsakega posameznika v Z. D. \$3, kakor je preračunal imenovani tajnik.

DOBROTNIK ČLOVEŠTVA

Pred 100 leti so začeli uporabljati plin za razsvetljavo. Takrat ni še nihče poznal praktične vrednosti elektricitete. Edino v laboratorijih pa je prvi poskušal prenesti to čudovito vrednoto v praktično življenje Amerikanec Jožef Henry. On, ki je bil po poklicu matematik in filozof, je prvi postavil temelje za proizvajanje električnega toka. Njegovemu genijalnemu duhu dolgujemo zahtevalo za vse naslednje pridobitve, ki so z elektriko v zvezi, pa naj bodo to brzozavni ali telefonski aparati, kabli, dinamo-stroji, motorji in končno tudi radio. Jožef Henry je bil rojen leta 1799 v Albany, N. Y. Bil je vseučiliški profesor, kasneje pa prvi tajnik in vodja Smithsonian-ske institucije. Leta 1930 je iznašel menjajoči se električni tok (alternating current); direktni električni tok je bil tedaj že znan. Tudi je iznašel prvi stroj, ki ga je gonila elektromagnetična sila. Ta stroj je umrl leta 1878. Mi pa se komaj zavedamo, kdo nam je vse te kolosalne dobrine dal.

SELITEV PTIC IN LUNA

Ptice se selijo pomladi in jeseni, vendar ne vsako leto ob istem času. Mnogo so razisko-

vali učenjaki, odkod prav za prav ta razlika glede časa, ki si si ga izberejo selivke za svoj odhod, oziroma povratek. Splošno je bilo mnenje, da vpliva odločilno na ptice vreme.

Najnovejša raziskovanja so pokazala, da je ta vpliv na ptice postranskega pomena, ko gre namreč za izbiro dneva selitve. Raziskovali so to vprašanje v raznih deželah sveta in opazovali ptice selivke ter prišli do zanimivega zaključka: Ugotovili so namreč, da obstoji zveza med selitvijo ptic in stajanjem meseca.

Ptice navadno potujejo ponoči. Vse kaže, da najraje izberejo za potovanje čas polne lune, da jim ta svetli. Včasih se ptice pripravijo na pot eden ali dva dni pred nastopom polne lune in na to odločitev vplivajo meteorološke razmere. Da je temu tako, je pokazala ugotovitev, da se ptice vsakih 15 let odpravijo na pot točno isti dan v mesecu; to se razlaga z luninimi menami, ki se stalno ponavljajo ob določenih dnevih.

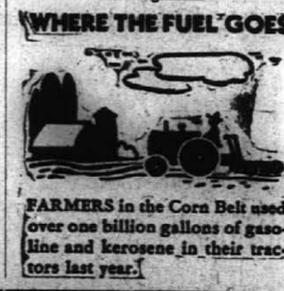
ALI BOMO MANJ SPALI?

Doslej je veljalo splošno pričanje, da dolgo spanje človeka osvežuje. Th. Stockmann je prišel na podlagi svojih izkušenj do nasprotnega pričanja. Poizkuse je izvedel na mladih ljudeh. Ugotovil je, da zadostuje mlademu človeku štiri ure spanja, vendar pa morajo biti to predpolnočne ure. Med ljudstvom je že razširjeno mnenje, da je spanje pred polnočjo mnogo bolj koristno kakor po polnoči. Th. Stockmann je n. pr. ugotovil, da se je mlad mož, ki se je po dolgem jutranjem spanju počutil pobitega, osvežil in postal živahnejši, ko je prišel hoditi spat ob 19. uri. Spal je samo do 23.20. 19-letni mladenič tudi spi samo od 19. do 23.20 in od 23.45 se pripravlja na izpite, podnevi pa opravlja svoje delo v uradu. Jasno je, da bi nastala prava revolucija v našem življenju, ako bi imele Stockmannove ugotovitve splošno vrednost. Toda poudariti je

treba, da navaja Stockmann samo poizkuse na mladih ljudeh. Vprašanje je, ako se to ne bo maščevalo nad mladimi v poznejših letih.

NE SELIJO SE SAMO PTICE

Splošno mnenje je, da se selijo samo ptice; navadno čuje mo le o pticah selivkah. V resnici pa se tudi druge živali in sicer tudi sesalci kaj radi selijo. Tako je znano o severnoameriškem netopirju, da se preseli na jug, ko začne mraz. Tudi naši netopirji, posebno tisti, ki živijo v gorah, se kaj radi selijo, ko se približuje zima. V severnih krajih sili tudi pomanjkanje hrane razne sesalce, da se selijo prav v velikih množinah. Med te živali moremo prišteti jelena in ververico. V Afriki se zberejo n. pr. antilope in odpotujejo skupno v druge kraje, ko nastopi prehuja vročina. Prav tako je znano tudi o ribah, da se kaj radi selijo iz enega morja v drugo. Toda tudi žuželke se selijo, tako n. pr. kobilice, metulji in tudi nekateri hrošči. Doslej še niso mogli ugotoviti, kaj je vzrok selitvi žuželk. Glede kobilice so ugotovili, da opuščajo vedno določene kraje in dežele; ta periodičnost se ne da razlagati s pomanjkanjem hrane, ki naj bi morebiti dovedlo kobilice, da se preselijo v drugo deželo. Nekateri strokovnjaki, domnevajo, da je selitev žuželk nekakega psihološkega značaja, češ, da so kobilice, kakor druge žuželke, podvržene sugestiji mase; saj je značilno, da se tem jatam pridružijo tudi vse žuželke, na katere naleti jata, ki se seli.

FARMERS in the Corn Belt used over one billion gallons of gasoline and kerosene in their tractors last year.

O RAZNIH STVAREH

BLAGO — TEKSTILNA TOVARNA

Tekstilne tovarne uporabljajo izmed rastlinskih vlaken največ bombaž (pavolo), lan, konopljo, juto ter celo slamo, izmed živalski pa volno in dlako ter svilo.

Bombaž ali bombaževa vlakna so bele ali rdečkaste ter rumene dlačice, ki obdajajo seme v glavičastih plodovih rastline bombaževca. Ta raste v toplih krajih, posebno v Ameriki in Aziji. Izmed vseh predivnih vlaken se prideluje na svetu največ bombaža, ki prihaja v predilnice stisnjen v velikih balah.

V prvi vrsti se Slovani bavijo s pridelovanjem lanenega (konopljenega) prediva, iz katerega izdelujemo platno in druge platnene izdelke. V Jugoslaviji pridelamo mnogo lanu in konoplje.

Juta je enoletno zelišče, ki raste v Vzhodni Indiji, na Angleskem, v Belgiji in Franciji. Njena predivna vlakna so 1—2 m dolga, tanka, rumenkasta in močnega sijaja. Iz njih tkejo platno za vreče in zavoje, preproge itd.

Volna je dlaka ovc in koz (kašmirska in angorska, ki živi v Aziji). Obe ti dve vrsti koz imata dolgo, mehko, fino in svilnatno dlako. Pa tudi vikunja in alpaha, kameli podobni živali iz Amerike, imata fino dlako, volnorjavske barve. Uporablja se tudi zajčja in kameljna dlaka.

Svila sestoji iz tankih niti, ki jih predejo gosenice sviloprejk, ko se bubijo. Sviloprejke goje na Kitajskem, Grškem, v Italiji in Franciji.

Tekstilna tovarna ima dva glavna dela: predilnico in tkalnico.

Predilnica. Volno najprej dobro operejo, potem jo z centrifugalnimi stroji in v sušilnicah posuše ter nato sortirajo v boljše, dobro in slabo vrsto. Vsaka vrsta se na strojih-česalnikih ščeše, zgleda in zravnava ter prenese na stroje, ki s pomočjo posebnih valjev razdelo zravnano plast volne v pasove, ki se po vrsti na več predilnih strojih sučejo in predejo v niti. Te se najprej navijajo v vretenca, a te se potem previjajo na večje tuljave. Bombaževa niti, ki služijo za perilo, se pred uporabo škrobijo na ta način, da tečejo skozi škrobno raztopino. Ker se pa pri tem več ali manj sprimejo, jih je treba razlepiti. Volnene niti pridejo že na prvih večjih tuljavah naravnost v tkalnico.

Tkalnica. Kolikor je bilo vretenca, s katerih so se navijale niti na tuljavo, toliko nití ima tuljava, ki se postavi v tkalni stroj ali statvo. Statva ima dva glavnika in čolnič, imenovan vutek. Tkalec osnuje prejo, to je vse niti s tuljave, oziroma toliko, kolikor jih zahteva širina blaga, napne skozi glavnike na statvi, tako da lahko glavnika premikata (potiskata) vsak polovico vseh nití navzgor in navzdol. To imenujemo osnutek. Pri vsakem premiku glavnika vržejo posebne naprave čolnič (vutek) enkrat z desne, drugič z leve strani skozi osnovo (osnutek). Čolnič vleče s seboj nit, s katero veže osnosne niti v tkalnico. Tkanina se nato gladi s stroji, ki imajo posebne nože. Barvajo tkanino tako, da teče ta skozi raztopino barve v koritu, ali pa da se na tkanino utiskajo vzorci. Končno tkanino operejo, v sušilnicah posušijo, v likalnicah zlikajo, premerijo, pregledajo, zvijejo v bale in pakirajo.

PAPIR

Tovarne izdelujejo papir iz cunj, lesa in celuloze. Lahko ga izdelujejo tudi iz konopljenih

vlaklen, vlaken papirjevca, bombaža in slame.

Cunje, iz katerih hočejo papirnice delati papir, morajo najprej uvrstiti po snoveh, iz katerih sestojijo. Nato jih perejo in kuhajo, ker vsebujejo tolačice, razrežejo v koščke, obelijo in jim primešajo nekoliko kletja. Iz lanenih cunj dobijo najboljši papir za pisanje, iz pavolnatih pa za tiskanje. Da papir ne vskrava preveč črnila, se mu primeša kreda, sadra in podobno. Največja množina papirja se izdeluje iz lesa.

V tovarni papirnici imajo močne brusne kamne, s katerimi brusijo olupljene kose smrekovih in jelkovih debel. Pritekajoča voda izpira te odbrusene drobce in tako nastane nekakšna redka kaša. Kaša se čisti z razredčeno žveploeno kislino, natrijevim lugom in drugimi snovmi. Primešajo ji aluminijevega sulfata, kletja, potem kuhajo v kotlih. Posebni razdelilniki razdelijo s pomočjo valja dobljeno papirnatno snov, ki jo v enakomerno debelih plasteh nosi drobno mrežast širok pas, skozi katerega se odceja voda, pod poseben valj, odkoder se papirnatna snov premika dalje. Pomika se med mržlini in naposled med gorkimi valji, ki se vrstijo drug proti drugemu, prijemajo snov, potiskajo naprej, stiskajo in sušijo. Na koncu teh papirnatih valjev se že popolnoma dovren in suh papir navija na vretenih v velike bale.

Iz cunj delajo papir takole: kuhajo lanene cunje, dokler ne dobe nekakšno kašo, ki jo še enkrat dobro izperejo. Tako prekuhanje cunj pridejo nato v posebne stroje-holandce. V teh posebnih valjih strga cunje v vlakna. Skozi to pripravo neprestano teče voda in izpira vlaknenca. Obenem jih belijo s klorovim apnom. Na ta način se priredi kašnatna masa polupapirjevina. Ta se v drugem stroju pomeša s klejem in z različnimi rudninskimi dodatki. Ti dodatki so tudi zaradi tega, da izpolnijo luknjice med vlakenci, in tako postane papir gladek. Preden pride polpapirjevina v drug holandec, se ji doda navadno še primerna količina modre barve, ker s tem dobi papir lepo belo barvo. Klej dodajajo le, če izdelujejo papir za pisanje. Klej za papir izdelujejo iz smrekove smole z različnimi dodatki. Na ta način se v drugem holandcu priredi gotova papirjevina.

Papir, izdelan na roko. V starih časih izdelovali papir le na roko, dandanes pa le nekatere specialne vrste papirja, in sicer papir za dokumente, za razne vrednostne papirje itd. Tak papir je zelo trajen. Za izdelovanje služijo železni papirji s fino medeno žico (mrežo, sitom). S sitom zagrabi delavec toliko papirjevine, kolikor jo potrebuje za en list, ter sito pretrese, da se vlaknenca med seboj enakomerno porazdele. Voda pa odtoka skozi luknjice, ki so v mreži. Množina papirjevine, ki je ostala v okviru, se nato stisne v pripravo kovinsko ploščo. Če je treba na papir vtisniti vodeni znak, je na kovinski plošči lik, kakršnega bi radi upodobili. Na ta način smo že dobili list papirja, ki pa je še moker. Zato zvrne delavec to polo iz okvira na klobučevinasto podlago, kamor polaga vse pole drugo na drugo, vsako na svoji podlagi. Ko je plast dovolj debela, postavijo vse skupaj v močne stiskalnice, s katerimi iztisnejo vodo. Še nekoliko vlažne pole obesijo, da se polagoma čisto izsuše, nakar jih s posebnimi pripravami še ogledajo.

Pomagajte Ameriki do zmagel! Kupujte zvezne vojne bonde!

LOUIS ADAMIĆ IN "KRANJSKI VERSKI ZAKLAD"

P. Bernard Ambrožič OFM.

Adamić piše v "Harper's Magazine" na strani 371: "Its (the Religious Fund) goes back to Emperor Joseph II, who created it with income accruing from forest lands laid aside to support priests and teachers of religion."

Vsa zgodovinska resnica je ta: Jožef II., ki je vladal v Habsburški Avstriji v letih 1780—1790, je zavrnil v Avstriji nad 700 samostanov in je zaplenil vse njihovo premoženje ter iz njega ustanovil "Verski Zaklad" (Religious Fund), ki ni bil nikdar last države, ampak vedno last Cerkve. Prvič je treba vedeti, da v tem premoženju niso bili samo gozdovi, ampak tudi drugačna zemlja. Drugič se iz tega sklada niso podpirali le duhovniki in "verski učitelji", ampak vzdrževala so se tudi cerkvena poslopja, na primer cerkve same in župnišča. Namesto da bi se razpisovali posebni davki in se tako obremenjevalo ljudstvo za vzdrževanje svojih verskih ustanov, se je potrebnih denar je mal iz verskega sklada.

Tako je bilo v Avstriji vse do leta 1918. Po konkordatu med Avstrijo in Sveto Stolico je bilo avstrijski vladni dovoljeno, da upravlja verski sklad v imenu Cerkve in prevzame nase tudi razne dolžnosti in pravice, ki so bile s tem v zvezi. Nekaj teh pravic je bilo danes avstrijskim vladarjem kot osebni privilegij, nikoli si pa ni Avstrija lastila lastninske pravice do tega fonda. Vse je urejal konkordat, to se pravi: posebna pogodba med državo in Sveto Stolico.

Adamić piše dalje: "After the collapse of Austria the income from those lands was taken over by the Yugoslav state, which then paid the priests."

Resnica je, da so tisti kompleksni zemlje verskega sklada, ki so ležali na ozemlju bivše kranjske dežele, prišli v Jugoslavijo. Mimogrede: Štajerska dežela ni imela v slovenskem delu posestev verskega sklada, radi tega se po pravici imenuje ta sklad "kranjski verski sklad".

Tudi je res, da je Jugoslavija po zgledu bivše Avstrije prevzela administracijo teh kompleksov, toda stvar ni bila tako preprosta kot ve povedati Adamić. Glede porabe dohodkov iz tega sklada, jugoslovanska centralna uprava v Beogradu ni takoj vedela, kako ravnati. Še manj je pa vedela, kako ravnati z dolžnostmi in pravicami, ki so prišle v zvezi s tem iz Avstrije v Jugoslavijo. Bila so razna trenja med državo in Cerkvijo ter se je poleg drugih reči tudi prav radi tega čutila velika potreba, da se sklone konkordat z Sveto Stolico. (O konkordatu samem sem pisal v Ameriški Domovini.) Bilo je tudi dosti razpravljanja v tisku o teh vprašanih v prilog obih strani.

V prilog države je leta 1927 izdal brošuro dr. Lanovič, bivši načelnik katoliškega oddelka v ministerstvu ver. Ta je razlagal državne privilegije na tak način, da se je zgodilo tole: Nekateri župnije v Sloveniji, ki so popravljale cerkvena poslopja, so morale iz svojega žepa plačati skupno najmanj 400.000 Dinarjev, dasi je bila dolžnost verskega sklada, da to svoto poravnava.

Cerkvene oblasti so vedele, da je bila to dolžnost države, ki je upravljala verski sklad, dasi ni bil njena last, pa si niso mogle pomagati, ko je državna oblast osvojila za svoje ravnanje razlago dr. Lanoviča. Tako je morala Cerkve mirno gledati, da so ljudje sami plačevali, kar nikakor ni bil njihov dolg.

V prilog cerkvenih krogov se je pa oglašil s posebno brošuro profesor juridične fakultete v Ljubljani, dr. R. Kušej, in dokazal (1929) na dolgo in široko, kaj je dolžnost države z ozirom na verski sklad. Naj povem, da dr. Kušej ni duhovnik, ampak učenjak svetnega stanu. Tako je morala država hočeš nočeš spoznati, da je dr. Lanovič napravil Cerkvi krivico in da bo treba krivico popraviti.

Mr. Adamić, ako boš kdaj kaj napisali o verskem zakladu in njega uporabi, nikar tega ne napravite, dokler ne boste pošteno preštudirali dr. Lanoviča in še bolj pošteno dr. Kušēja! Brez tega študija ste absolutno ne kvalificirani zapisati tudi eno samo besedo o "kranjskem verskem zakladu".

Adamić piše dalje: "Now in 1939 however Belgrade transferred the administration of the Religious Fund to the hierarchy of Lublyana."

To je resnica. Zakaj? Država je spoznala, da so stvari že tako zapletene, da se brez tega skoraj ne more več izotati iz težav.

Torej so vsa ugibanja, ves "perhaps" in ves "one can only presume", ki jih je Adamić v tej zvezi postavil v svoj spis, brez vsake podlage. Naj bo brez podlage je pa vse sumničanje, ki ga je v tej zvezi napravil rajnemu dr. Korošcu in ljubljanskemu škofu, ž njima vred pa vsej Slovenski Ljudski Stranki. V tej zvezi se je Adamić tudi "zmotil", ko je napravil ljubljanskega škofa za Koroščevega škofa — "his bishop". Resnica je, da je bil Korošček škof dr. Ivan Tomažič v Mariboru, ki ni imel od verskega sklada nobenega profita.

Adamić piše dalje: "This involved the control of a vast domain of forest areas in the Triglav-Bohinj region of Northern Slovenia."

"Vast domain" bi se menda reklo po naše: ogromna posestva. Oglejmo si to besedico: "vast"!

Vsa Slovenija ali bivša Dravska banovina je imela nad 47% vsega svojega teritorija pokritega z gozdovi, to je okoli 700.000 ha (hectar je dva akra in pol.) Ves teritorij "Kranjskega Verskega Sklada" je pa znašal v banovini nekaj manj ko 3% gozdnih kompleksov ali 18.000 hektarov, ki pa še daleč niso bili v reanici vsi porasli z gozdom.

Od tega teritorija niso bili vsi "gozdovi" v kotu Triglav-Bohinj, ampak nekaj tudi na Dolenjskem okoli Kostanjevice. In ker je bilo na ozemlju verskega sklada tudi dosti sveta, primernega za pašnike, so imele vaške srenje v dolini pravico, da so preko vsega poletja paste svojo živino v planinah na teritoriju verskega sklada. Iz tega se da približno narediti slika, kako je treba pravilno razumeti Adamičev izraz "a vast domain of forest areas..."

Dalje! Administracija ali upravljanje teh kompleksov je ljubljanskemu škofu prineslo samo mnogo novih skrbi, sitnosti in težav. Le čemu bi si bil želel, "desired", kot piše Adamić, naprtiti si poleg vseh drugih še te skrbi? Tisočkrat bolj zadovoljni so bili ljubljanski škofje z uredbo, kot je bila v Avstriji kot pa z lastno težavno administracijo, ki je bila sama sitnost. Toda ko ni bilo drugačne rešitve zapletenega položaja, se je škof dr. Rožman vdal in sprejel to breme nase. Država se je pa odkrižala naloge, ki je ni znala pravilno v roke vze- ti.

"Perhaps" bo Adamić zdaj razumel, kako velikega kozla je ustrelil v "Harper's Magazine" tudi v tej točki...

TA VAM JE URENI

Harold Davis, svetovni prvak v hitrem teku (sprint champion), je postal prostak pri naših marinah v San Diego, Calif.

DOMAČA FRONTA

(Office of War Information, Washington, D. C.)

UPORABLJAJTE SERIJSKE ŠTEVILKE VOJAKOV KADAR POVPRAŠUJETE

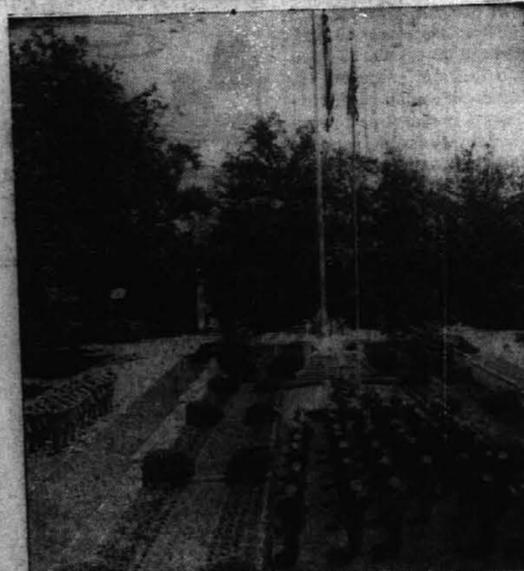
Vojno ministerstvo prosi občinstvo naj se poslužuje serijskih števil vojske (Army serial number) kadarkoli povprašujete glede njih v uradih, in sicer ravno tako glede častnikov kot navadnih vojakov. Kdor ne navede serijske številke, povzroči izgubo časa pri iskanju, kajti mnogo moštva, ki služi v oboroženih silah, nosi ista imena. Uradniki vojske za- trjujejo, da bo sodelovanje občinstva, ako se bo držalo te do- ločbe, prihranilo mnogo drago- cenega časa, materiala, in bo obenem pripomoglo k hitrejši rešitvi dopisov.

RAZDELITEV ČEVLJEV ZMANJŠANA NA EN PAR ZA VSAKIH ŠEST MESECEV

Nova znamka za čevlje — št. 1 na letalskem listku war ration book III — ki stopi v veljavo 1. novembra, bo mora- la zadostovati najmanj za šest

Končno naj omenim še to, da nam je Adamić ostal na čeli črni dolžan dokaz za svojo trditve, da je ta zadeva "razkrojila državo vseskozi od šiva do šiva" ali kot piše on: "... ripped the country all along its seams."

SOLA ZA TRGOVSKO MORNARICO

Ameriška sestava je zaplapolala nad novim valbiščem za "midshipmen" trgovske mornarice Z. D. v Kings Point, N. Y., na prejšnjem posvetu umrlega Walter P. Chryslerja. Nako vladu je stalo to 52.500.000. Sola je zadostila velika za 2670 mošt.

sovjetske zračne armade, sedanj predsednik ruske nakupovalne komisije, o priliki tretje- ga vojnega posojila na prireditvi "Back the Attack Show", na prostoru washingtonskega spomenika.

"Sovjetska armada danes prodira naprej od Smolenska pa do Črnega morja," je dejal Stalin zahtevajoč popolno podpiranje tretjega vojnega posojila. "V teh borbah se Rdeča Armada uspešno poslužuje tudi letal, tankov in topov, in drugega orožja in opreme, ki- tere dobiva iz zavezniških de- žel Amerike in Anglije.

Naši ameriški prijatelji, ki sodelujejo pri izdelovanju orožja in opreme ali oskrbe, si pridobivajo velikih zaslug za boj proti našemu skupnemu sovražniku."

BOLNIČARK ZELO PRIMANJKUJE

Ameriki manjka bolničark. Pomanjkanje je veliko. Oboro- žene sile potrebujejo vsak me- sec 2.500 registriranih bolni- čark za negovanje vojnih ran- jencev. Primanjkuje pa naj- manj 200.000 pomožnih bolni- čark za službo v bolnišnicah, ki so vse slabo preskrbljene v tem pogledu.

V cilju, da bi mogel zadostiti tej veliki potrebi bolničark, pozivlja Ameriški Rdeči Križ vse žene, ki morejo staviti na raz- polago vsaj 10 ur podnevi v te- ku vsakega tedna, da se prija- vijo za pomožne bolničarke.

Ako vam je mogoče, da se pro- stovoljno javite, a želite še do- dodatnih informacij, obiščite svoj lokalni urad Rdečega Križa — takoj!

mesecev mesto za štiri mesece, kot dozdaj. To je postalo po- trebno, ker produkcija čevljev za civilno prebivalstvo ni za- dostna, da bi odgovarjala po- vpraševanju — to sporoča Of- fice of Price Administration.

Znamka št. 18, ki bi bila mo- rala postati neveljavna dne 31. oktobra, bo ostala v veljavi za nedoločeni čas, torej tudi ko bo nova znamka za čevlje že ve- ljavna — na ta način ne bo običajnega navala nakupoval- cev v zadnjem trenutku.

OPA povdarja, da nove do- ločbe nikakor ne pomenijo, da bo razdelitev čevljev za civilno prebivalstvo omejena na dva para letno, temveč da bo rok, v katerem bo morala nova znam- ka zadovoljiti prebivalstvo, skrajšan, ako bi produkcija čevljev prekašala sedanjo ceni- tev.

POSLANICA AMERIŠKEMU NARODU IZ NAJBOLJ KR- VAVE FRONTE NA SVETU

Premier Josip Stalin je po- slal finančnemu tajniku Mor- genthau-u poslanico, v kateri pozivlja vse ameriške državljane, naj kupujejo vojne bonde in s tem podpirajo skupno bor- bo zedinjenih narodov proti Hitlerjevi Nemčiji.

Poslanico je prečital general- major Aleksander Balajev, od

Nedeljski pomenki

J. M. Trunk

TEDENSKI KOLEDAR

10. Nedelja — 17. pobinkoština
11. Ponedeljek — Tarak, Prob in Adr., spr.
12. Torek — Maksimilijan, Kolum. d.
13. Sreda — Edward
14. Četrtek — Kalist
15. Petek — Terezija
16. Sobota — Hedvika

DRUGA NEDELJA V OKTOBRU

"Vaš Gospod in Bog je v va- ši sredi, on se bo za vas boril, ne bojte se" (5. Mojz. 5, 7).

Vsak obisk ti je zelo prijetna in ljuba zadeva. Obiskuješ le znance in prijatelje, toraj ose- be, ki so ti dobre. Tako se pri- jateljstvo ohrani in utrjuje. Po- gostoma si morda tudi v nekaki stiski, nekaj ti je na sru, po- trebuješ toraj tolažbe, kak do- ber svet, pomoči si potreben. V dobrem prijateljstvu si že sko- zi dolga leta. Kako komaj pričakuješ dneva, da obiščeš takega starega prijatelja.

Kdo je tvoj najstarejši prija- telj? Ali ni to Kristus? On te pozna ve od vekomaj! Tudi tvoj najzvestejši in najboljši prija- telj je Kristus. On te ne bo pu- stil na cedilu, ako si pomoči po- treben, in najbolj ti bo on sve- toval, ako si v zadregi ljudem se zaupaš in k ljudem hodiš za pomoč. Prav, ako so vredni tvo- jega zaupanja. Pričaj pa, da se zdaj pa zdaj varaš pri lju- deh, ako se nisi že večkrat. Le

eden je, ki je vreden vsega zau- panja, le eden, ki ti more in ho- če pomagati, in to je tvoj Bog, in ta Bog je tvoj najbližnji pri- jatelj, ne kak nadut mogočnej- in siten ošabnej. In kje je ta prijatelj? Morda le na enem kraju, v enem mestu tam nekje v deveti deželi? Res malo bi ti bilo pomagano s takim oddalje- nim prijateljem. In vendar. Re- cimo, da bi bil Kristus pričujoč le na enem mestu, na enem kra- ju na vsem svetu. Ali bi ljudje ne hodili trumoma na ta kraj, da bi vsaj naenkrat v življenju mogli z njim govoriti? Pa je prav njih najbližnji sosed, le par korakov od njih. Izgleda, kakor bi bilo napačno urejeno, ko je tako urejeno, da je cer- kev z Jezusom tako blizu, obisk Jezusa mogoč vsak trenutek. Ali si res morda radi tega ne- maren, da nikoli ne prideš, ko bi morda šel na dolgo pot, da bi videl Jezusa, ko bi bil pričuj- oč le na enem kraju? "Resnič- no, Bog je na tem kraju, in jaz nisem vedel!"

DR. H. M. LANCASTER

Dentist

2159 West Cermak Rd.
Telefon Canal 3817
(ogel Leavitt St.)
CHICAGO, ILL.

DR. JOHN J. SMETANA
Preleduje oči in pregleduje očala
23 LET IZKUŠNJE
OPTOMETRIST
1801 So. Ashland Avenue
Tel. Canal 0523
Uradne ure: vsak dan od 9
zjutraj do 8:30 zvečer.

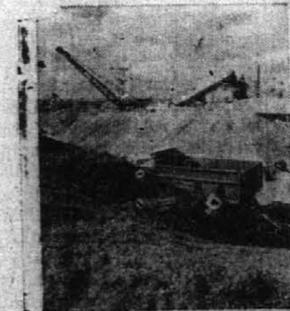
Velike vojne tvornice zgrajene v rekordnem času

V ameriškem programu za vojno indu- strijo se je doseglo v severnem Illinoisu, da se je zgradilo največje svetovne vo- sne tvornice v rekordnem času.

Gradnja teh tvornic je bila pospešena z uporabo elektrike. Brilljantne električne luči so razsvetlile temo za ure in ure, v katerih se je gradilo. Električno obra- tovanje raznih strojev, kot dvigal, kladiv, mešalnikov konkretna, prenaševal- cev in mnogo drugih strojev, je prihra- nilo tedne dela in časa.

Da, električna sila je moč, ki pospešuje proizvodnjo... in ki pospešuje zmago. Električna pospešuje vojno proizvodnjo

Električna tokovna razsvetljava omogoča, da se nadaljuje noč in dan gradnja teh velikih tvornic.

V ozadju je eden izmed velikih mešalnikov za konkret, zgrajen posebej za to delo.

Ta električni prenaševalcec, nosi pesek, cement in kame- nje k mešalniku.

Električna sila je igrala svoj del v oblikovanju lesa za konkretne forme.

Električna je ila na vojno — ne tratite jo!
COMMONWEALTH EDISON COMPANY
Zalaga potrebno električno silo za vojno proizvodnjo v Chicago

Družba sv. Družine

(THE HOLY FAMILY SOCIETY)

Ustanovljena 29. novembra 1914.

Sedež: Joliet, Ill. Inskorp. v drž. Illinois 14. maja 1915.

Naslovo: "Vse za vero, dom in narod; vsi za enega, eden za vse."

GLAVNI ODBOR:
Predsednik: George Stonich, 257 Lime Street, Joliet, Illinois
1. podpredsednik: Frank Tushak, 716 Rau St., Joliet, Ill.
2. podpredsednik: Katharine Bayuk, 528 Lafayette St., Ottawa, Ill.
Tajnik: Frank J. Wedie, 301 Lime Street, Joliet, Ill.
Zapisnikar: John Nemanich, 650 N. Hickory St., Joliet, Ill.
Blagajnik: Joseph Klepac, 903 Woodruff Rd., Joliet, Ill.
Duhovni vodja: Rev. Matthew Kaba, 225 - 57th St., Pittsburgh, Pa.
Vrh. skravniki: Joseph A. Zalar, 351 No. Chicago St., Joliet, Ill.

NADZORNI ODBOR:
Andrew Glavach, 1748 W. 21st St., Chicago, Ill.
Joseph L. Drazek, 1318 Adams Street, North Chicago, Illinois.
Joseph Jernan, 20 W. Jackson St., Joliet, Ill.

POROTNI ODBOR:
Joseph Privalovich, 39 Winchell St., Sharpsburg, Pa.
Mary Kovacki, 2294 Blue Island Ave., Chicago, Ill.
John Deuka, 2730 Arthington Ave., Chicago, Ill.
Predsednik Atletičnega oddelka: Emery Subar, 540 North Bluff Street, Joliet, Illinois.

URADNO GLASILO:
"Amerikanski Slovenc", 1849 W. Cermak Rd., Chicago, Ill.

Do 1. jan. 1942 je DSD. izplačala svojim članom in članicam ter njih dedičem raznih posmrtnih, pokojninskih, bolniških podpor ter drugih izplačil denarne vrednosti do četr milijona dolarjev.

Društvo za DSD. se lahko ustanovi v vsakem mestu Zdr. držav s ne manj kot 8 članic (cam) in odrasli oddelci. Sprejma se vsak katoličan katoliške ali ženskega spola v starosti od 16 do 60 let. V mladinski oddelci pa od rojstva do 16 let.

Zavaruje se za \$250.00, \$500.00 ali \$1,000.00. Izdajajo se različni certifikati, kakor: Whole Life, Twenty Payment Life in Twenty Year Endowment. Vsak certifikat nosi denarno vrednost, katere se vsako leto viša.

Poleg smrtnine izplačuje DSD. svojim članom (cam) tudi bolniško podporo in svoje centralne blaginje, kakor tudi za rane operacije in pokojnine.

Mesečna plačila (assessments) so urejena po American Experience tabeli.

DSD. je 121.00% solventna, potrjujejo izvedenci (actuaries). Glavni jezik je slovenski in angleški.

Rojakom in rojakinjam se DSD. priporoča, da pristopijo v ajeno družbo.

Za vsa morebitna pojasnila in navodila se obrnite pisмено ali ustmeno na gl. tajnika: FRANK J. WEDIE, 301 Lime St., Joliet, Ill.

PRISHEL DOMOV IZ ITALIJE

Prvi britički ujetnik v Italiji, ki je bil izpuščen in se je povrnil v Anglijo, je major general Adrian Carton de Wiart, ki je bil ujet leta 1941, ko se je njegovo letalo razbilo na Sredozemskem morju. Eno oko in eno roko je zgubil v prvi svetovni vojni.

me vežbalnih krožkov SZZ v Clevelandu na Euclid Parku. Takrat so imele še svoje stare uniforme. Na tej "exhibition" vaji vseh krožkov iz Ohio in našega iz Jolietu so naše dekleta dobile tretjo mesto. Ker so imele kadetinje priliko na tem "Field Day" opazovati in občudovati lepe obleke ostalih krožkov, so sklenile med sabo domov gredoč, delati še težje, da si dobijo nove uniforme, ter še enkrat gredo nazaj v Cleveland tekmoval, toda to pot za prvenstvo.

Ni bilo dolgo, da so spravile skupaj z veliko težavo zadostno svoto za obleko (uniformo), katere je pa še vedno, še danes, najlepša v Jolietu in okolici. Takrat so prvič nastopile v novih oblekah na Zvezin Dan v Lemontu leta 1940.

Ker so dekleta še vedno gojile željo, iti nazaj v Cleveland na tekmo vseh krožkov SZZ, so z veliko marljivostjo ponovno, ko so že imele uniforme plačane, delale za vožnjo v Cleveland. Veselice, katere so pripravile, so bile vedno uspešne. Krožek se je sedaj pomnožil iz 25 deklet do 38. Poleg teh je bilo vedno posebej pet do deset deklet, ki so prihajale k vajah in čakale praznega mesta v krožku. Končno so dekleta dossegle zadostno svoto, čez \$400, za vožnjo v Cleveland. Šle so. Bil je največji krožek SZZ na tekmi med vsemi, ki so tisti večer nastopili. Vsaka izmed kadetek je imela zavest, da sedaj gre zares, da vsak njihov korak, vsak njihov nastop jih bo vodil ali k zmagi ali pa k porazu...

Zmagale so. Dobile so prvenstvo ter častni naslov "Honor Cadets" za 1942. To je najvišji naslov ali titel, kateri je dan krožku za prvenstvo. Njih veselje je bilo nepopisno veliko. Tujak v Jolietu je dnevnik Herald News večkrat prinesel novice o njih zmagi. Na radio je čez dan bilo večkrat poročano o kroni, katero so Slovenian Women's Union Cadets prinesle Jolietu. Dekleta so bile zares srečne. Pričele so uživati še večji ugled na vseh koncih. Čestitke so prihajale od raznih oseb, ki so prej pokazale malo zanimanja zanje. Bile so klicane sem in tja. Udeležile so se parad in slovesnosti v mestu kakor tudi izven mesta.

Ker so že imele naslov "Honor Cadets", so želele dobiti še višjo stopinjo. Hotele so biti priznane kot "National Championship" kadetinje. Šle so na konvencijo Slovenske ženske zveze. Za vožnjo so izdale pri-

ž njimi v Pittsburgh, da se veseli ž njimi vred zmage ali pa da jih tolaži ako bi bilo nasprotno. Dekleta so prejela tudi \$100 nagrade iz Zvezine blaginje, kar je le deveti del tistega, kar je dekleta stalo. Toda, njim ni bilo do denarja, njim je bilo le za zmago in prvenstvo. Joliet je takoj drugi dan prinesel to vest v svojem lokalnem časopisju. Tudi na radio je bilo čez dan poročano, za kar je skrbel Zvezin prijatelj Mr. John Zevitz Jr.

(Dalje prihodnjiti.)

POROČILO, KI POJASNUJE RAZMERE V DOMOVINI

(Nadaljevanje s 1. strani)

ker so vsi poštreni fantje opazili, da so zgrabili organizacijo OF moralno manj vredni ljudje iz njihove okolice. Osvobodilna Fronta si je pomagala na ta način, da je po zgledu redne oblasti odredila prisilno mobilizacijo. Fantje so dobivali pismene pozive, v katerih je bil označen kraj in čas, kjer se morajo javiti, in pa posledice v slučaju neodziva. Mnoge, ki so kljubovali pozivu, so ponóči prišle iskat partizanske patrulje, ki so jih kmalu nato likvidirale kot strašilo za druge.

Zavedni in pošteni fantje, ki niso hoteli za nobeno ceno iti pod komando 'barab', kot so se sami izražali, so začeli z ilegalnim življenjem na svojo roko. Z jugoslovanskim orožjem, ki so ga bili skrili ob zlomu, so se ponóči zbrali v kaki hiši, da bi se branili, če bi kdo prišel po nje. Ko to ni bilo več dovolj učinkovito, so se umaknili v gozdove in so nastale prve (nepartizanske) ilegale.

Tako so odšli iz Št. Ruperta fantje 32 po številu, od Sv. Križa 35, precej iz Mirne, 8 od Sv. Jošta (okrog srede marca 1942), večje število tudi iz občine Stari Trg itd. Iz Toplice so odšli v Gorjance, kjer so se jim pridružili tudi fantje iz novomeške okolice.

(Konec prih.)

TO IN ONO

OČE PRITLIKAVEC, SIN VELIKAN

Le kje se je ta preklja vzela, pravimo, če je kje v kaki družini kdo, ki se je nenavadno visoko "potegnili". Še prav poseben primer pa imajo v Madridu, kjer živita dva pritlikava zakonca, ki se kažeta v neki kolibi in najbrže za to tudi "vlečeta" denar, firbec ni nikjer zastoj. Mož je velik 70 cm, žena pa 76 cm. Imela sta sina, ki ju v rasti ni posnemal. Pregrešil se je zoper vse družinske običaje in zrasel že blizu dva metra visoko. Seveda so se za ta primer zanimali tudi zdravniki. Niso znali razložiti, kako in kaj ter so se samo čudili. Čudili pa so se seveda samo znanstveno, česar navaden zemljan seveda ni zmožen. On se lahko samo neznanstveno čudi. Zdravniki pravijo, da je to edinstveni primer na svetu, kar jim verjamemo. Tako je torej sin popravlil, kar starša nista mogla storiti in kar je bil najbrže življenjski ideal njegovega očeta. Kajti vsak si želi tisto, česar nima.

— Lisbna, Portugalska. — Munijsko skladišče v trdnjavi Ameixoeira blizu Lisbone je uničila razstrelba, ki je nastala iz nepojasnjenih vzrokov. Razstrelba je bila silna, da je poškodovala po okolici več hiš in poslopj. Pet vojakov je pogrešanih in deset ranjenih.

— Washington, D. C. — Zvezni kontrolni urad za proizvodnjo žganja in likerjev objavlja, da kontrolni pregled koncem meseca avgusta je dognal, da se je nahajalo dne 31. avgusta v Zdr. država v zalozah 412,294.135 galonov žganja. Ta zaloga je zadostna za sedem let, pravi poročilo.

IZ URADA SLOVENSKEGA AMERISKEGA NARODNEGA SVETA

3935 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Slovenska osvobodilna vojska na Primorskem
SANS je prejel sledeče poročilo:

"Ko je slovenska partizanska vojska osvobodila največji del Primorja, je Osvobodilna fronta v teh krajih izrekla zedinjenje Primorja s Slovenijo. Izvoljen je bil Narodni svet, kateremu načeluje dr. Jože Vilfan ml.; podpredsednik je France Bevč, tajnik pa dr. Alojzij Bebler. Red je vzpostavljen v vseh osvobojenih krajih. Prebivalstvo je z navdušenjem pozdravilo prihod osvobodilne vojske in po vseh mestih pa vseh razobesilo zastave. Italijanski manjšini, katero zastopa Ferdinand Barega iz Tržiča, je obljubljena kulturna avtonomija in enakopravnost jezika. V Gorici so partizani dobili deset nepoškodovanih sovražnih letal, ki so že v službi naših letalcev. Prebivalstvo mobilizira vse sile proti nacijski vojski."

Naše gibanje

V dobi od 16. do 30. septembra se je v ta urad prijavila nova podružnica šte. 93 SANS, Brooklyn, N. Y., nastala iz dr. šte. 50 ABZ.

V istem razdobju so prispevale sledeče podružnice: Št. 11 SANS, Ambridge, Pa., \$12.50; št. 24 SANS, Virden, Ill., \$4.19; št. 26 SANS, Salem, O., \$7.70; št. 31 SANS, Pueblo, Colo., \$10.75; št. 33 SANS, Bridge port, O., \$21.25; št. 40 SANS, Kemmerer, Wyo., \$20.50; št. 43 SANS, Cleveland, O., \$200.00; št. 54 SANS, Chicago, Ill., \$8.00; št. 57 SANS, L'Anse, Mich. \$8.00; št. 69 SANS, New York, N. Y., \$50.00; št. 75 SANS, Bridgeville, Pa., \$88.60; št. 83 SANS, Walsenburg, Colo., \$5.00; št. 84 SANS, New York, N. Y., \$17.50; št. 85 SANS, New York, N.Y., \$16.75; št. 87 SANS, Brooklyn, N. Y., \$12.00; št. 90 SANS, Kirkland Lake, Ont., Canada, \$23.

Društvo št. 610 SNPJ, Chicago, Ill., je poslalo \$6.00 tej organizaciji v podporo, članstvo dr. št. 733 SNPJ, Canton, O., \$15.00, društvo št. 240 SNPJ, Bentleyville, Pa., \$35.00, a posamezniki tudi od tam pa \$10.00. Oba ta zadnja zneska je poslal društveni blagajnik Louis Humar.

Mr. Martin Jelenc nam je iz Sheboygana, Wis., poslal \$10, kateri denar se je nabral na javnem shodu dne 11. septembra tamkaj.

Shodi, stje, sestanki in prireditve

Podružnica št. 60 SANS, Chicago, Ill., oziroma postojanka št. 8 JPO-SS bo imela svoj prihodnji sejo dne 13. oktobra v Tomažinovi dvorani na 1902 W. Cermak Rd. Na dnevnem redu bo med drugimi važnimi zadevami tudi Cukaletov koncert, ki se bo vršil dne 31. oktobra na 1438 W. 18th St. Seja se bo pričela ob osmih zvečer.

Kakor je posneti po jako obsežnem in natančnem poročilu v krajevem listu "Sheboygan (Wis.) Press", se je javni shod, ki se je vršil v Sheboyganu, Wis., dne 11. septembra zvečer pod pokroviteljstvom tamošnjih naših podružnic in pomožne postojanke in na katerem je govoril tudi naš predsednik Etbin Kristan, prav dobro obnesel.

Dne 17. oktobra bodo imela združena društva v San Franciscu, Calif., proslavo v vinski trgoviji v Slovenskem naprednem domu na 2101 Mariposa St. Program se bo pričel ob dveh popoldne in zaključil s plesno zabavo v obeh dvoranah. Vstopnina je po 45c in ves čisti prebitek je namenjen za SANS in JPO-SS.

Dne 23. oktobra bo v Slovenskem delavskem domu v Sharonu, Pa., lepa domača zabava, ki jo priredita skupno podružnica št. 30 SANS in pa postojanka št. 13 JPO-SS. Vstopnina so po 50c.

Pristopite k DR. SV. JOZEFA, št. 53, K. S. K. J. V WAUKEGAN, ILL. Na razpolago imate razne vrste zavarovalnine. — Člani se sprejemajo od 16. do 55. leta. FRANK JERINA, predsednik. JOSEPH ZORC, tajnik. 1045 Wadsworth Ave. No. Chicago, Ill. ANTON BESPALEC, SR., blag.

IZ SLOVENSkih NASELBin

(Nadaljevanje z 2. strani)

rodna dolžnost Vas kliče, da se udeležite omenjene prireditve dne 17. oktobra popoldne. Na zanimivem programu bodo tudi pevskimi in druge točke.

SMRTNA NESREČA

Gilbert, Minn.

Dne 24. septembra je strašna nesreča zadela rojaka Jožefa Rus, iz Hutter, Minn., štiri milje od Gilberta. Delal je v železnem rudniku Schley. Bilo je ravno 12. uro, ko so imeli delavci malico. Opazili so, da se malo premika cela plast železne rude. Jožef Rus je delal s parno lopato in jo je hotel prepeljati na drugo mesto. Tisti čas pa se je odrgala cela plast železne rude in prevrnila parno lopato. Naš rojak je hitro skočil iz nje, toda parna lopata se je prevrnila nanj ravno isti trenutek ter mu vse telo zmečkala. Bil je na mestu mrtev. Nad 80 ton železa je ležalo na njem. Sodelavci so ga takoj odkopali in nesli iz rudnika.

Ta strašna novica je pretresla celo naselbino Gilbert in okolico. Naš rajni rojak Mr. Jožef Rus je bil star 37 let. Zapustil je žalujčo ženo Gertrudo in dva mala fantička, stara 7 in 5 let, očeta Ignacija, mater, brate in sestre. Spadaja je k SNPJ. Člani tukajšnjega društva so ga spremili na zadnji poti 28. septembra. Sv. mašo in pogrebne molitve so opravili župnik Rev. Schweiger. Veliko je bilo tudi drugih iz Gilberta pri pogrebu. Ljubi Bog in sveti Jožef, tvoj patron, naj da Tvoji blagi duši sveti nebeski raj, saj umrl si mučeniške smrti. — Pozdravljam vse čitatelje in naročnike.

Frank Ulcar.

ZGODOVINA KADETINJ

PODROŽNICA ŠT. 20 SZZ

Popisuje Josephina Erjavec Joliet, Ill.

Ze večkrat sem bila vprašana od Zvezinih prijateljev, za kaj kaj ne pišem o kadetinjah

NAZNANILO IN ZAHVALA Z žalostnim srcem naznanjamo vsem našim sorodnikom prijateljem in znancem žalostno vest, da je preminul naš soprog in oče FRANK BERCE Umrl je po dolgi in mučni bolezni dne 23. avgusta 1943. Rojen je bil 1. novembra 1867 v žari Selbe na Gorenjskem. Pokopan je bil 1. septembra 1943 na pokopališču Sv. Jožeta. Bil je član društva "Danica". V prvi vrsti še želimo zahvaliti članom tega društva za vso posebno pa še tajniku za poslovljni govor pri odprtem grobu. Dalje prav lepa hvala pogrebniku Mr. Louis Zefranu, za tako lepo urejen pogreb. Nadalje prav lepa hvala "The Western Shade Cloth Co." za vse, kar so nam dobrega storili za časa njegove bolezni. Prav lepa hvala vsem tistim, ki so ga obiskovali za časa njegove bolezni, bodisi doma, ali v bolnišnici. Posebno pa še želimo zahvaliti njegovemu bratu Antonu Berce in njegovi hčeri, ki sta prišla iz Sheboygan, Wis. na pogreb. Dalje najlepša hvala vsem tistim, kateri so darovali za sv. mašo, ter za vence in cvetlice, ter vsem, ki so ga prišli kropiti in ki so se udeležili pogreba, ter vsem tistim, ki so mi tudi z denarjem pomagali. Se enkrat prav lepa hvala vsem, ki se mi pomagali na en ali drugi način v teh žalostnih dneh. Če smo pomotoma kaj izpuščili, naj nam oprostite. Tebi pa dragi soprog in oče želimo, počivaj v miru in lahka naj Ti bo ameriška zemlja. Zahljučni ostali: ANTONIJA BERCE, soproga STANLEY in ERNEST, sinova; MARY, DOROTHY in PAULA, hčere; ANTON BERCE, brat v Sheboygan, Wis., ter JANEZ BERCE, brat v stari domovini, ako še živi. Chicago, Ill. oktobra 1943.

KNEZ SEREBRJANI

— ROMAN —

Rusko — A. K. Tolstoj — Poslovenil — Al. Benkovič

"Deduška, ako ti je vse znano, potem torej tudi to veš, da te Vjazemski ne uniči, ker leži posekan na cesti... Njega se ne bojim, deduška, pač pa se bojim opričnikov in njegovih hlapcev; zaradi presvete Bogorodice, skrivaj me, deduška!"

"Oh, oh, oh!" je rekel starec težko vzdihuje: "Afanazij Ivanovič leži posekan na cesti! Toda ni mu usojeno, da bo umrl pod mečem. Vstane knez Afanazij Ivanovič, pride sem v mlin in poreče: Kje je bojar, srce in duša moja? In kaj naj mi odgovorim? On ni, da bi mogel človek govoriti z njim. Na kose me razseka!"

"Deduška, glej, tu je moja zavrtnica. Vzemi jo! Še več ti dam, če me rešiš!"

Mlinarju so se oči zaiskrile. Vzel je biserno zavrtnico bojarki iz rok in jo z naslodo gledal v mesečini.

"Bojarka, labod moj," je rekel z zadovoljnim izrazom; "naj te blagoslovi dobroti Gospod in moskovski čudotvorci! Ni mi lahko, skriti te pred knezovimi ljudmi, če pridejo sem, kar pa Bog ne da. Ustrežem ti v svojo škodo — morda se naju Bog usmili..."

Starec še ni bil izgovoril, ko se je iz gozda zaslilo konjsko peketanje.

"Ze gredo, že gredo!" je vzkliknila Helena. "Ne izdaj me, deduška!"

"Dobro, bojarka, hodi za mano!"

Mlinar je hitro odpeljal Heleno v mlin. "Skrivaj se tu za vreče," je rekel, zaklenil za njo vrata in pohitel h konju.

"Ah, ti moj Bog, kako pa naj skrivam konja, da se ne domisljijo."

Prijel ga je za uzdo, ga odpeljal na drugo stran mlina, kjer je stal čebelnjak, in ga tam privezal v grmovju.

Medtem je prihajalo konjsko peketanje in človeški glasovi čedalje bliže. Mlinar se je zaprl v izbo in upihnil luč.

Kmalu nato so se pojavili na poljani ljudje Vjazemskega. Dva hlapca sta šla peš in nesla na spletenih nosilih kneza, ki je ležal brez zavesti. Pri mlinu so se ustavili.

"Ail smo prav prišli?" je vprašal zapovednik jezdecev.

"Sem je bežal konj!" je odgovoril drugi. "Videl sem sled. Tu tudi čarovnik živi. Naj pogleda kneza!"

"Denite njega milost na tla, toda varno. Ali se kri še ni ustavila?"

"Nič ni bolje," so odgovorili hlapci; "že trikrat se je zavedel in zopet omedlel. Če mlinar ne ustavi krvi, je s knezom pri kraju: kri mu odteče!"

"Kje pa je ta prekleti čarovnik? Hitro sem z njim!"

Opričniki so pričeli trkati po mlinu in izbi. Dolgo je ostalo njihovo kričanje in trkanje brez odziva. Slednjič se je v izbi zaslil kašelj; skozi odprtino se je prikazala mlinarjeva glava.

"Koga je Bog pripeljal ob takem času?" je rekel starec in kašljal tako težko, kakor da bi hotel dušo izkašljati.

"Pridi ven, šarodej, pridi hitro kri ustavit! Bojar knez Vjazemski, je ranjen s sabljo!"

"Kakšen bojar?" je vprašal starec, delajoč se gluhega.

"Glej ga, malopridneža! Še vprašuje: kakšen? Ulomite vrata, mladci!"

"Počakajte, duše božje, počakajte! Sam pridem ven, kaj bi lomili vrata? Saj sam pridem ven!"

"Aha, glej ga, zdaj je pa že slišal, gluhi ruševac!"

"Ne jezi se, batjuška," je rekel mlinar, ko je lezel ven; "odpusti, težko slišim, ne razumem takoj. Sicer pa, čemu bi tajil: ko ste začeli butati na vrata in na steno, sem se prestrašil in pomislil: Bog nas varuj, ali so razbojniki, ka-li? Veste, duše božje, prav tukaj naokrog imajo največ svojih zasek in jam. V večnem strahu živim v gozdu in neprestano mislim sam Bog nas varuj pred njimi!"

"No, no, dosti je besedovanja! Pojdi

sem, glej, kako odteka kri. Ali jo je mogoče ustaviti?"

"Bom videl, bratje! O, vsi svetniki! Kdo pa ga je tako usekal? Če bi bilo za prst nižje, bi mu bil sence presekal. No, Bog ga čuval. In zopet tu! Ramo ima presekan skor do kosti. No, tisti, ki je tako zmrcvaril njegovo milost, je znal pa menda dobro sekati."

"Ali je mogoče ustaviti kri, starec?"

"Težko, dobronik moj, težko! Sablja je bila začarana."

"Začarana? Ali slišite, mladci? Saj sem rekel, da je bila začarana! Kje bi jih bil sicer sam sedem posekal!"

"Tako je, tako!" so se oglašili opričniki; "seveda je začarana. Kaj bi neki sicer Serebrjani mogli sedemim!"

Mlinar je poslušal in pazil.

"Glej, kako vre kri!" je nadaljeval, "kako naj jo ustavim? Če bi sablja ne bila začarana, bi se dala kri ustaviti, toda sedaj... da se ustavi tudi sedaj. Samo bojim se. Če jo začnem zagovarjati, mi kar jezik otrpne."

"Česa se boš neki bal? Le zagovarjaj!"

"O, seveda, česa se boš neki bal! Tebi se seveda ni ničesar bati, kaj pa bo z mano?"

"Istoma!" je rekel opričnik enemu izmed hlapcev; "daj sem možno s cekini Morozova. Tu imaš pest cekinov, starec! Če ustaviš kri, jih dobiš še eno pest. Če je pa ne ustaviš, ti iztrgam dušo!"

"Hvala, batjuška, hvala! Bog ti poplačaj in vsi svetniki njegovi. Storim, kar morem, dobronik, čeprav na svojo glavo zvalim nesrečo. Idite proč, redniki, — ta stvar se boji oči."

Opričniki so stopili v stran. Mlinar se je nagnil čez Vjazemskega in mu prevezal rane; nato je pomolil očenaš, mu roko položil na glavo in pričel zagovarjati:

"Sel je človek starec, konj pod njim je rjavec, po stezah, po cestah, po skritih krajih. Ti, mati, žilna kri, telesna, ustaviti se daj, obrni se nazaj. Star človek te zapira — ogreva te do mira. Ko bi njegov konj ne imel vode, bi ne bilo tebe, mati kri. Vse en rod, zemlje prah, naj po mojem bo namah! Moja beseda je silna!"

Čim dalje je starec zagovarjal, tem počasneje je tekla kri in se je pri zadnji besedi popolnoma ustavila. Vjazemski je vzdihnil, a oči ni odprl.

"Pojdite sem, očetje moji!" je rekel mlinar; "pojdite brez strahu. Kri se je ustavila, knez je živ, samo meni je slabo... že čutim, kako mi jezik drevleni!"

Opričniki so obkolili kneza. Mesec je obseval njegovo kakor smrt blede obličje, toda kri ni več tekla iz ran.

"Res se je ustavila! Le pogledajte ga, starca! Ni mu izpodletelo!"

"Tu imaš cekine!" je rekel opričnik. — "A to še ni vse. Čuj, starec! Po stopinjah vemo, da je po tej poti bežal knezov konj in da je na njem bržkone pobegnila bojar, ka. Če si jo videl, povej!"

Mlinar je gledal debelo, kakor da ne razume.

"Ali nisi videl konja z bojarko?"

Starec je pričel omahovati, ali naj pove ali ne. Toda v enem samem trenutku je preudaril sam pri sebi takole:

"Če bi bil Vjazemski zdrav, bi bilo neznanstvo nevarno skrivati bojarko pred njim; izdati jo, pa bi bilo zelo koristno! Ali, sam Bog ve, ali Vjazemski še ozdravi. In Morozov za uslugo ne ostane dolžan. In tudi Serebrjani, kakor vse kaže, bojarke ne ljubi malo, ko je vendar zaradi nje razsekal kneza. Torej — si je mislil mlinar — mi zaenkrat Vjazemski ne stori nič žalega, Serebrjani in Morozov pa se mi zahvalita, ko jima oddam bojarko."

Ta račun je odločil njegovo omahovanje.

"Nič nisem slišal in nič nisem videl, duše božje," je rekel. "Niti ne vem ne, o kakšnem konju in o kakšni bojarki da govorite."

ITALY'S CHOICE.

— Bern, Švica. — Nazijske oblasti so obsodile in usmrtille devetnajst nizozemskih dijakov, omenja poročilo iz Nizozemske. Naziji so jih obdolžili raznih zarot, kakor tudi, da so ubili nemškega častnika in več vojakov.

For High-Grade
Insurance Service
See or Phone 2-8593

JOS. KLEPEC
YOUNG BUILDING
19 E. Jefferson Street,
JOLIET, ILL.

DELO DOBE

ženske za čiščenje uradov
v Union Station Building

Vi lahko naredite svoj del v nujni
vojni industriji s tem, da pomagate
transportacijskemu sistemu

STAROST 18 do 50 LET
Stalno delo sedaj in po vojni
Stalno ali začasno delo

IZREDNO DOBRA PLAČA
Povišanje po 6 mesecih
Udobne delavske razmere

Employment office:

CHICAGO UNION STATION

516 West Jackson Boulevard
Chicago, Ill. 2x

Najboljšo Garancijo Zavarovalnine Jamči Vam
in Vašim Otrokom

**Kranjsko-Slovenska
Katoliška Jednota**

Najstarejša slovenska podporni organizacija
v Ameriki... Posluje že 50. leto.
Članstvo: 38,400 Premeženje: \$5,100,000

SOLVENTNOST K. S. K. JEDNOTE ZNAŠA 127.24%

Če hočeš dobro sebi in svojim dragim, zavaruj se pri najboljši,
poštenu in nadosolventni podporni organizaciji, KRANJSKO SLO-
VENSKE KATOLIŠKE JEDNOTE, kjer se lahko zavaruješ za
smrtnine, razne poškodbe, operacije, proti boleznim in onemoglosti.

K. S. K. JEDNOTA sprejema moške in ženske od 16. do 60.
leta; otroke pa takoj po rojstvu in do 16. leta pod svoje okrilje.

K. S. K. JEDNOTA izdaja najmodernejšo vrsto certifikate
sedanje dobe od \$250.00 do \$5,000.00.

K. S. K. JEDNOTA je prava mati vdov in sirot. Če še nisi
član ali članica te mogočne in bogate katoliške podporne organi-
zacije, potrdi se in pristopi takoj.

Za pojasnila o zavarovalnici in za vse druge podrobnosti

se obrnite na uradnike in uradnice krajevnih društev
K. S. K. Jednote, ali pa na:

GLAVNI URAD V LASTNEM POSLOPJU

351-353 No. Chicago Street, Joliet, Illinois

STUDENEC BLAGOSLOVA!

300 svetih maš letno, za žive in mrtve člane Mašne Zveze. Članarina
za vsako osebo živo ali umrlo. 25c. (Nikdar ni potreba obnoviti). Upišite
vaše sinove vojakov.

DRUŽBA SV. PETRA KLAVERJA

za afriške misijone,

3624 W. Pine Blvd. Dept. A. St. Louis (8), Mo.

PRVI SLOVENSKE POGREBNI ZAVOD
V CHICAGO

LOUIS J. ZEFRAK

1941 W. Cermak Rd., Chicago, Illinois
Phone Canal 4611

NA RAZPOLAGO NOČ IN DAN.

Najboljši avtomobil za pogrebe, krste in šenitovanja. — Mrtvašnica
kapela na razpolago brezplačno. — CENE ZMERNE.

Pisano polje

J. M. Trunk

Težkoče med aliiranci. Dosti jih je že danes, še več jih utegne biti jutri. Anglija govori o brezpogojni predaji. Hudo grenka medicina za Nemce. Neki pravijo, da to pomeni uničenje, najmanj razkosanje Nemčije, in to stresse vsakega Nemca. Stalin hodi svojo pot. Pravi, da se mora sam boriti, toraj lahko tudi sam govori. "Vrzite", pravi Nemcem, "Hitlerja in njegovo vojaško kličo, drugače si pa sami uredite, in uredite najbolj demokratično". Še več pravi Stalin. "Nemčija naj bo močna, naj ima svoje vojaštvo". To je sladka struna za nemško uho. Skoroda se sliši: "Heil — Stalin!" In še zveza med Nemčijo in Rusijo, in to bi bila sila, da je svet še ni videl. Neki pravijo: "Too good to be true", za Anglijo je pa to enako grenka medicina. To so težkoče že danes. Well, v Moskvi bi bil vsaj načrt, v Londonu ga ni.

Amerikanci naj govorijo in še Angleži. Prej so govorili tudi Francozi. Nemci menda ne bodo, dasi izgleda, da bodo Italijani. In pri tem gre večinoma za vprašanja med Slovani. Morda govori kako tudi Rusija. Kaj pa Slovani? Gre za njih ozemlja. Ali naj le poslušajo in prikimajo, kako bodo drugi govorili? Ker bi utegnili Rusija kako govoriti, izgleda, da bi le prišli tudi Slovani do neke besede. Malo je izgledov, nekaj pa jih je! Zaslisi se kak rahel glas, da naj bi tudi Slovani kako rekli, smeli reči. Le pritažen in skoroda sramežljiv je tak slovenski glas, dasi bi moral biti kot grom neba in bi lahko bil, ko je Slovanov največ milijonov. Drugi ne bodo vlekli na ušesa, Slovani bi morali, saj gre za nje. Ampak prav med Slovani se pričnejo zadirati pri najbolj rahlem glasu neki Slovani, in se derejo, da Slovani ne smejo govoriti, ko jih skoroda ni, le tu nekaj in tam nekaj, vse skupaj pa nič, in Rusija ni slovenska, ker tam je toliko milijonov Ukrajincev, in toliko Belorusov, in toliko Judov in toliko Armencev in še na stotine drugih narodov. Tako v nekih slovenskih (?) glavah. Morda bo več soli v judovskih in armenskih glavah, da govorijo za Slovane, ko je v slovenskih glavah še preveč le — slame!

Hitlerovo sonce je tiste dni začelo vzhajati. Vsak Nemec do zadnjega paglavca je kričal na vse grlo: "Heil Hitler!" Kakšen je Hitler, o tem nihče ni vprašal, da le njegovo sonce vzhaja. Na vse so pozabili vsi Nemci.

Sonce pa tudi zahaja in Hitlerovo sonce ni izjema. Danes gre to sonce proti zatonu, ni dvoma, da zatone. Zatona nihče ne mara, noč je hudo podobna smrti. Ne bo smrti, le Hitlervega sonca ne bo. Krogi, ki so prej šli s Hitlerem skozi drn in strn, bi se radi ubranili smrti, vsaj teme nad Nemčijo, in danes hudo pojamrajo, da je hitlerizem grdoba vseh grdob, saj trdi ta grdoba, da je krščanstvo krivo vsega, ko Nemčija že prej ni mogla splezati na prvo mesto na svetu. Ti krogi, ki so prej izgubili dar govora, se danes oglašajo, da je prav krščanstvo postavilo Nemčijo sicer ne na pravo in edino mesto na svetu, najmanj pa na svitlo mesto. Well, ali niste prej tega vedeli? Čemu jamrate šele danes, ko sonce zahaja?

Pri Rusiji, fant, bodi previden. Tam govorijo, ko jih nihče ne vpraša. Dozdaj je bila tam večinoma kri, in kri vsakega stresse. Fant, pazi! Vest je, da

se je pravoslavna cerkev pobotala s Stalinom. Kako, to se bo šele videlo, vsekako se ne gleda več pisano. Ako je na tem kaj dobrega, nastane vprašanje: ali so se spametovali pravoslavni, da ne zdihujejo več po carju, ali pa se je zjasnilo v glavah sedanjih gusodarjev, da so krenili na bolj razsodna peta? Bomo videli. Prislovica veli: de mortuis nil nisi bene — o mrtvih le dobro! Ako kdo ni prav patetrian komunist, se mora ravnati po pravcu o ruskih razmerah: o Rusiji je slabo, če zineš kako dobro, marš med komuniste!

Dr. Čok, zastopnik primorskih Slovanov, je zapustil Ameriko in se podal v Afriko. Tu je zdaj Anglež. Pomika se proti severu in pride menda tud v Trst, ni tu je, da se je dr. Čok podal v Afriko. Dobro delo in potrebno. Ali bo kaj uspeha? S Trstom je morda celo Celovec v zvezi, in tam je bilo nekaj strahu, ko so dekleta nekaj slovenskih zapela (škandal, so rekli! na Vrbskem jezeru. Mnogo sreče, in da bi še za Koroško kaj odpadlo. Vsaj meni se pa zdi, da bi bilo treba iti bolj tja na mrzli sever, ako tam govorijo slovensko, ker Lah je že pri Angležu in jutri utegne še Nemec priti. Kakšen jezik je v Trstu in še v Celovcu?

POSLUŠAJTE

jugoslovanski radio program, ki se oddaja vsako nedeljo od 9. do 10. ure zjutraj preko radio postaje WGES v Chicagi. —

NA PRODAJ IMAMO SLEDEČE HIŠE

— Tri-nadstropno zidano hišo po 3—6 sob flati, grelje na peč, na Bell Avenue blizu Cermak ceste. Cena samo \$6,500.

— Vdova lastnica, želi prodati 2 nadstropno zidano hišo 2 — 6 in 1 — 4 sobe. Centralna kurjava na gorko vodo, blizu 22nd Place in Damen Avenue. Cena \$7,750.00.

— Kot zapuščina se prodaja dvonadstropna hiša, na Cermak cesti blizu Leavitt ulice. Sprejaj trgovina. Za hitro prodajo samo \$11,500.00.

Za vse te hiše se obrnite za nadaljna pojasnila na:

FRANK P. KOŠMACH,
St. Paul Federal Savings and
Loan Association,

2116 West Cermak Road
Chicago, Ill.

Tel. Canal 2188

(3x1, 5 & 8)

DELO DOBIJO

3 ženske ali moški za cvetlično trgovino, ki so že malo izurjeni v tem delu,

ter

2 voznička za lahki truck. Plača nad unijsko lestvico. Dalje fantje za raznašanje po šoli.

MANDEL FLORIST,

724 So. Wabash Ave., Chicago, Ill.

Phone Central 8732 1x

HIŠA NAPRODAJ

Prodaja se hiša s štirimi stanovanji in malo hišo zadaj. Vse na novo predelano; 1 block od slovenske cerkve v Chicagi. Najemna čez 100 dolarjev na mesec. Cena \$7,500. — Za informacije pokličite Seeley 4859

4x